

Laaja hyvinvointikertomus 2021–2024

Kertomus vuosilta 2017–2020
Suunnitelma vuosille 2021–2024

Kaupunginhallitus 30.11.2020
Kaupunginvaltuusto 7.12.2020

Sisällys

OSA 1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017–2020

1. Johdanto	4
1.1 Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana.....	4
1.2 Valtion linjaukset kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.....	5
1.3 Ylöjärven laaja hyvinvointikertomus syntyi yhteisen kehittämisen tuloksena..	5
2. Ylöjärven väestön hyvinvointiin vaikuttavat rakenteelliset tekijät	8
2.1 Väestö- ja perherakenne	8
2.2 Talous ja elinvoima	10
2.3 Työllisyys	11
2.4 Elinympäristö	11
2.5 Ilmastokriisi hyvinvointiuhkana	12
3. Väestön hyvinvointi ja sen edistäminen Ylöjärvellä vuosina 2017–2020	13
3.1 Pikkulapset ja lapsiperheet	13
3.2 Koululaiset.....	16
3.3 Nuoret ja nuoret aikuiset	18
3.4 Työikäiset.....	20
3.5 Ikäihmiset	21
3.6 Kaikki ikäryhmät.....	23
3.6.1 Ylöjärveläisten sairastavuus	23
3.6.2 Terveellisten elintapojen edistäminen.....	23
3.6.3 Päihteettömyyden ja mielen hyvinvoinnin tukeminen.....	24
3.6.4 Turvallisuus.....	25
3.6.5 Arjen puitteet hyvinvoinnille	25
3.6.6 Osallisuus ja vaikuttaminen	26
4. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen ja koordinaatio vuosina 2017–2020	28
4.1 Laaja hyvinvointikertomus 2017–2020	28
4.2 Hyvinvointiohjelmat ja -suunnitelmat	28
4.3 Hyvinvointityön rakenteet	29
4.4 Vahva resurssilisäys hyvinvointityön koordinaatioon	30

5. Johtopäätökset Ylöjärven vahvuuksista ja kehittämiskohteista väestön hyvinvoinnin edistämiseksi.....	32
5.1 Kuntalaisten hyvinvointi ja sen edistäminen kaupungin toimintana	32
5.2 Koronakriisi ja hyvinvoinnin näkymät Ylöjärvellä	34

OSA 2 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021–2024

6. Kaupunkistrategia hyvinvointityön ohjaajana.....	35
7. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024.....	36
7.1 Hyvinvointia tukeva elinympäristö	37
7.1.1 Laadukkaiden ja monikanavaisten palveluiden järjestäminen	37
7.1.2 Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen.....	39
7.1.3 Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen.....	40
7.2 Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen	41
7.2.1 Perheiden tukeminen.....	41
7.2.2 Osallisuuden vahvistaminen	43
7.2.3 Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen	45
7.3 Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen.....	46
7.3.1 Päihteettömyyden tukeminen	46
7.3.2 Kestävän liikumisen lisääminen.....	48
7.3.3 Ilmastonmuutosta hillitsevien elintapojen edistäminen.....	49

OSA 3 VALTUUSTOKÄSITTELY

8. Laajan hyvinvointikertomuksen laatijat.....	50
9. Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen	51
Lähteet.....	51
Liite	52

1. Johdanto

1.1 Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden lain (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Niistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus.

Laaja hyvinvointikertomus on työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, seurantaan, raportointiin ja arviointiin, joka tehdään kullekin valtuustokaudelle erikseen. Ylöjärvellä on päätetty, että kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 toimeenpano aloitetaan 1.1.2021 eli vielä edeltävän valtuustokauden aikana.

Asiakirja koostuu kahdesta pääosasta. Ensimmäinen osa (luvut 1-5) kuvaa väestön hyvinvointiin vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä Ylöjärvellä, kuntalaisten hyvinvoinnin lähtökohtia ja nykytilaa sekä kaupungin toimintaa sen edistämiseksi päättyvällä valtuustokaudella 2017-2020. Toinen osa (luvut 6-7) sisältää suunnitelman kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi valtuustokaudella 2021-2024. Sen lähtökohtina ovat kaupunkistrategia, väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaava tilastotieto sekä kuntalaisten ja toimijoiden näkemykset. Ylöjärven kaupungin laajalla hyvinvointikertomuksella on yhteys Pirkanmaan alueelliseen hyvinvointikertomukseen vuosille 2021-2024, jonka toimeenpano käynnistyy 1.7.2021. Siinä on huomioitu myös Pirkanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma 2020-2025.

1.2 Valtion linjaukset kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä

Ylöjärven kaupungin laaja hyvinvointikertomus vuosille 2021-2024 perustuu velvoittavan lainsäädännön lisäksi valtion linjauksiin väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Valtioneuvoston kesäkuussa 2020 hyväksymä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätös linjaa pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa.

Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään tässä linjauksessa laaja-alaisena toimintana, jonka seurauksena ihmiset voivat hyvin ja kokevat osallisuutta. Siinä onnistumiseksi tarvitaan toimia kaikilla hallinnonaloilla sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysten tekemistä. (STM 2020.)

1.3 Ylöjärven laaja hyvinvointikertomus syntyi yhteisen kehittämisen tuloksena

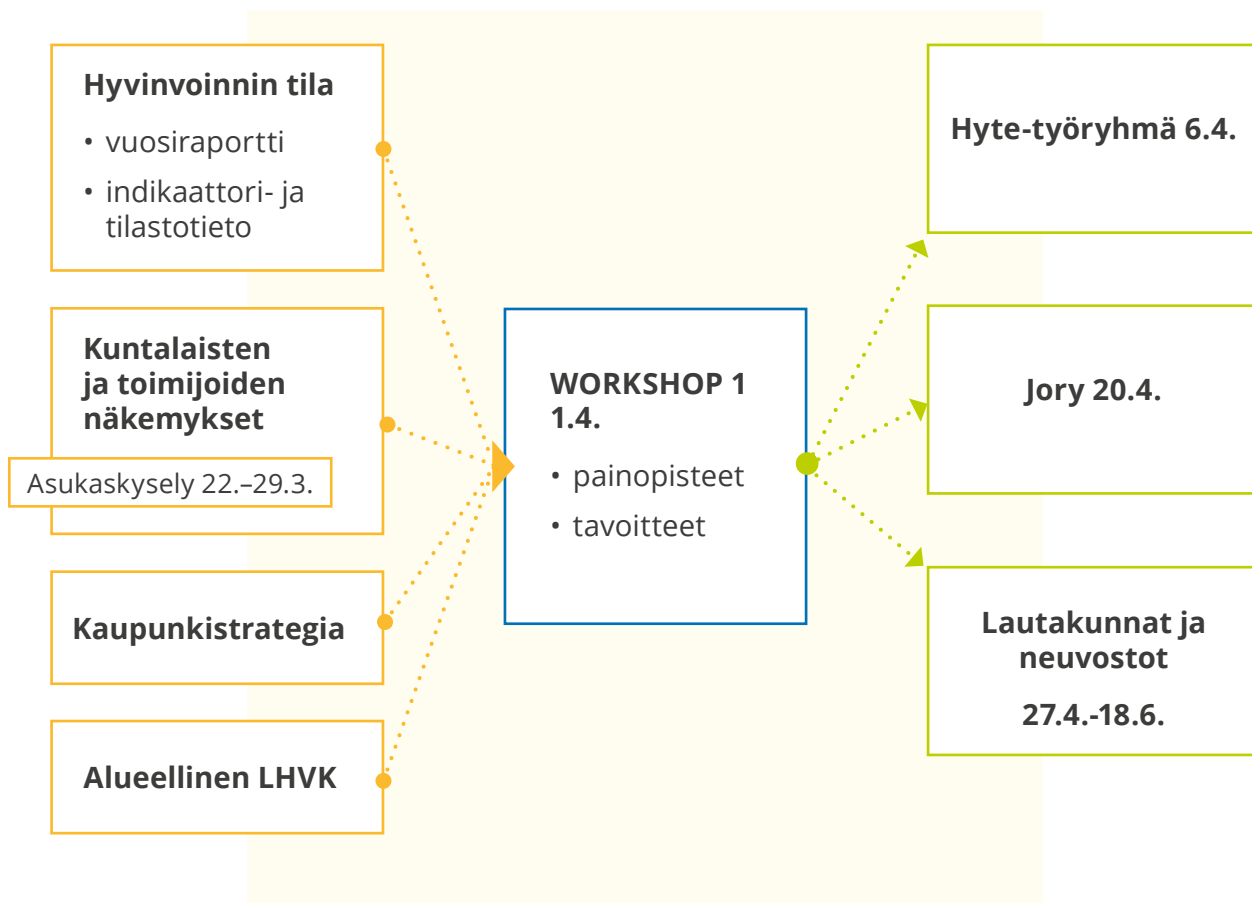
Hyvinvointi merkitsee jokaiselle kuntalaisille erilaisia asioita. Samaan aikaan yhteinen kuntalainen asettaa kaupungin eri toimialoille vaatimuksen hallintorajat ylittävästä yhteistyöstä. Erillisten palveluiden sijaan kaupungin tulisi tuottaa yhteistyössä toimivia arjen ratkaisuja ja sujuvan elämän edellytyksiä, jotka mahdollistavat erilaisista lähtökohdista tuleville asukkailla samanlaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Yhteisen näkemyksen luominen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tarpeista ja mahdollisuuksista edellyttää ymmärryksen kasvattamista toisilta oppimalla. Siksi laajan hyvinvointikertomuksen valmistelussa on hyödynnetty yhteiskehittämisen menetelmiä koko prosessin ajan.

Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu käynnistyi vuoden 2020 alusta hyvinvointikoordinaattorin koordinoimana. Valmistelussa osallistettiin laajasti kaupungin eri toimijoita, luottamushenkilöitä, kumppaneita ja asukkaita. Lisäksi siinä on huomioitu kaupunkistrategia sekä tieto Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilasta.

Kuva: Laajan hyvinvointikertomuksen 2021–2024 laatimisprosessin ensimmäinen vaihe.

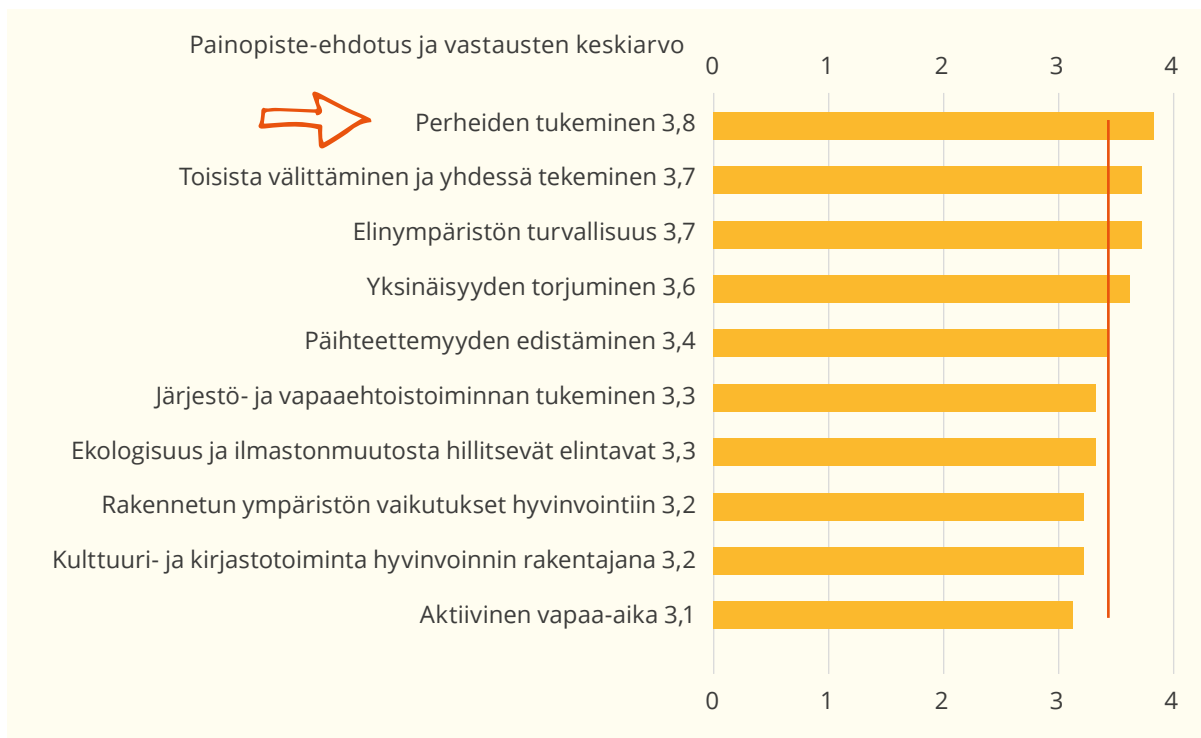

Ensimmäisessä vaiheessa kaupungin oma hyvinvointitieto yhdistettiin Ylöjärveä koskevan tilastotiedon kanssa hyvinvoinnin ja terveyden tilan ja sen edistämisen kokonaiskuvan muodostamiseksi. Kaupungin osastoilta ja alatyöryhmistä kerättiin tiedot tehdystä hyvinvointityöstä.

Hyvinvointityön painopisteitä alettiin rakentaa kysymällä kuntalaisten näkemystä 22.-29.3.2020 toteutetulla kuntalaiskyselyllä, johon vastasi 103 henkilöä. Tuohon mennessä kootun tiedon pohjalta pidettiin ensimmäinen poikkihallinnollinen työpaja, jonka tavoitteena oli saavuttaa yhteinen ymmärrys siitä, mihin kaupungin huomio ja toiminta tulisi kohdistaa vuosien 2021-2024 hyvinvointityössä. Työpajoissa käytettiin ulkopuolista fasilitaattoria (Grape People Oy).

Kuva: Asukaskyselyn vastaukset (n=103) kysymykseen Miten tärkeiksi näet seuraavat painopiste-ehdotukset Ylöjärven kaupungin toiminnassa 2021-2024?

Painopisteiden ja tavoitteiden muodostuttua työpajan tulosten pohjalta, lautakunnilta, neuvostoilta ja keskeisiltä sidosryhmillä pyydettiin lausuntoa ko. suuntaviivoista hyvinvointityön oikean kohdentumisen varmistamiseksi (Liite 1). Lausunnon antoi 13 tahoa: Asukaslautakunta, Perusturvalautakunta, Sivistyslautakunta, Vapaa-aikalautakunta, Ympäristölautakunta, Viljakkala-neuvosto, lapsi- ja nuorisoneuvosto, mielenterveysneuvosto, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto, nuorisovaltuusto, seuraparlamentti ja Ylöjärven Yrittäjät ry. Painopisteitä ja tavoitteita muokattiin annettujen lausuntojen pohjalta.

Lausuntokierroksen jälkeen valmisteluprosessi eteni toimenpiteiden, vastuutahojen ja seurantamittareiden määrittelemisellä valittujen painopisteiden ja tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä oli toisen poikkihallinnollisen työpajan aihe. Hyte-työryhmä ja kaupungin johtoryhmä muokkasivat toteutussuunnitelmaa hyvinvointikoordinaattorin valmistelun pohjalta. Laaja hyvinvointikertomus käsitellään kaupunginhallituksessa 30.11. ja kaupunginvaltuustossa 7.12. Sen toimeenpano alkaa 1.1.2021.

Toinen työpaja osoitti, että kaupungin hyvinvointityötä ohjaavia, osin lakisääteisiä poikkihallinnollisia suunnitelmia (s. 28) hyödynnetään satunnaisesti, eivätkä ne ole kaikilla hallinnonaloilla kovin tunnettuja. Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 toteutus päätettiin näin ollen konkretisoida jo olemassa olevien, kaupungin toimintaa velvoittavien suunnitelmien kautta. Hyödyntämällä niitä toteutuksessa vältetään uuden, päällekkäisen suunnitelman lisääminen jo ennestään vaihtelevasti sisäistettyjen hyvinvointisuunnitelmien päälle. Samalla tuetaan näiden suunnitelmien johtamista, koordinointia ja viemistä käytäntöön, lisätään johdonmukaisuutta sekä vahvistetaan yhteistä näkökulmaa hyvinvointityön toteuttamisessa ja raportoinnissa.

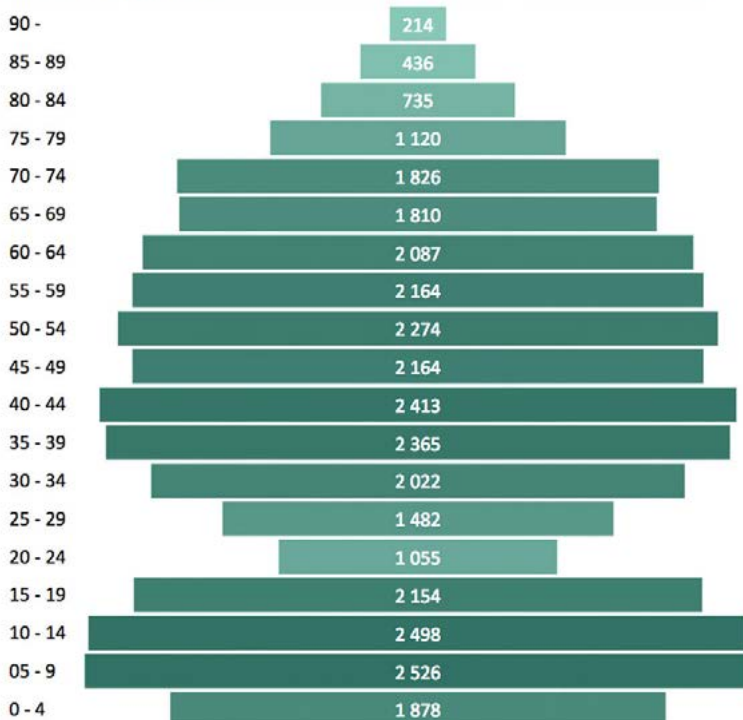
2. Ylöjärven väestön hyvinvointiin vaikuttavat rakenteelliset tekijät

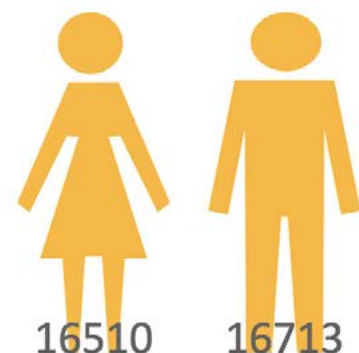
2.1 Väestö- ja perherakenne

Vuoden 2019 lopussa Ylöjärvellä oli 33 234 asukasta. Asukasluku kasvoi kaikkiaan 435 henkilöllä vuodesta 2017. Suurimman ikäryhmän muodostavat viidestä yhdeksään vuotiaat lapset. Ennusteiden mukaan väestön kasvu tulee jatkumaan Tampereen seudun kehyskunnissa myös tulevana vuosikymmeninä, joskin kasvuvauhti tulee olemaan aikaisempaa maltillisempaa.

Väkiluku ikäryhmittäin

Väkiluku sukupuolittain

Kuva: Ylöjärven väestö ikäryhmittäin ja sukupuolittain vuonna 2019 (lähde: Tampere.fi).

Ylöjärvellä asuu paljon lapsiperheitä, niiden osuus on yli 45 prosenttia kaikista perheistä. Yhden vanhemman perheitä on noin 17 prosenttia, mikä on vähemmän kuin Pirkanmaalla tai Suomessa keskimäärin. Yksin asuvien määrä on lievässä kasvussa, heitä on noin 32 prosenttia asuntokunnista. Asunnottomuutta Ylöjärvellä on varsin vähän, 0,2 henkilöä tuhatta asukasta kohden.

Ylöjärvellä on sataa työkäistä kohden 64 alle 15-vuotiasta tai 65-vuotta täyttäneitä asukasta. Vaikka huoltosuhte on Ylöjärvellä nyt maakunnallista ja valtakunnallista tasoa matalampi, se tulee jatkossa kasvamaan, sillä väestörakenne vanhenee valtakunnallisestikin.

Kotitalouksista alle yhdeksän prosentin tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden määrät ovat alueellista ja valtakunnallista tasoa matalampia. Muihin suomalaisiin verrattuna ylöjärveläiset ovat hieman koulutetumpia.

2.2 Talous ja elinvoima

Ylöjärvellä on noudatettu jo usean vuoden ajan kaupunkistrategian osoittamaa linjaa tasapainoisesta taloudenhoidosta ja lainamäärän hallinnasta. Hillityllä menokasvulla ja maltillisella investointitasolla velkaantuminen on saatu kääntymään laskusuuntaan. Vuonna 2019 lainamäärä pieneni 85,6 miljoonasta eurosta 85,4 miljoonaan euroon. Asukasta kohti laskettu lainamäärä pieneni 29 euroa 2 568 euroon. Myös vuosittaista menokasvua on viimeisinä vuosina pystytty selvästi hillitsemään. Vuonna 2019 menokasvu oli kuitenkin huomattavasti laskennallista tavoitetilaa korkeampaa. Erityisesti erikoissairaanhoidon menot kasvoivat huomattavasti usean seesteisen vuoden jälkeen. Sama menojen kasvuvauhti ei vuositasolla voi jatkua, ilman että talouden pitkän aikavälin tasapainotila järkkyy.

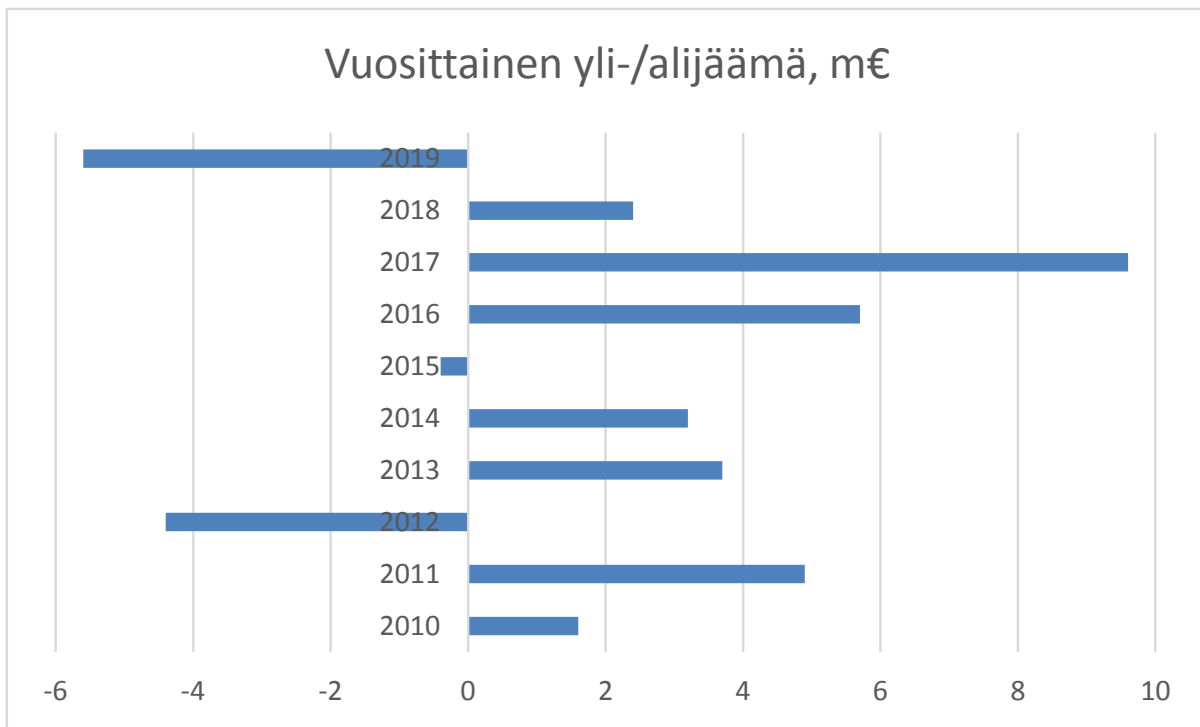
Huolimatta uusien väestöennusteiden mukaan maltillistuvasta väestönkasvusta, Tampereen kaupunkiseudun asukasmäärän kasvu tulee jatkumaan ja tulee aiheuttamaan investointitarpeita Ylöjärvellä jatkossakin. Lisäksi menojen kasvupainetta tulee aiheutumaan väestön vanhenemisesta. Ikärakenteen muutos tulee lisäämään hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kasvattamaan kuntatalouden menopaineita myös Ylöjärvellä.

Tampereen alueella on menossa tai suunnitteilla kokoluokaltaan merkittäviä kuntien yhteishankkeita, kuten keskuspuhdistamon rakentaminen sekä raitiotien mahdollinen ulottaminen Tampereelta tiettyihin ympäristökuntiin kuten Ylöjärvelle. Myös sote-uudistuksen sisällön ja toteuttamisen epävarmuus vaikeuttaa kuntien toiminnan ja talouden pitkäjänteistä suunnittelua. Talouden tasapainotilan ylläpitäminen vaatii tulevaisuudessakin pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista talouden suunnittelua ja suunnitelmien määrätietoista toteuttamista.

On vaikea ennustaa, millaiset koronaviruksen vaikutukset ovat kokonaisuudessaan pidemmällä aikavälillä julkisessa taloudessa. Koronapandemian välittömät vaikutukset kuntatalouteen näkyvät kuntien terveydenhuollon lisääntyneinä kustannuksina. Kriisin aiheuttaman välilliset palvelutarpeen kasvusta ja esimerkiksi hoitojonojen purkamisesta aiheutuvat kustannuskasvut tulevat esiin pidemmällä ajanjaksolla.

Näyttää siltä, että koronakriisin aiheuttama taloudellinen isku kunnissa kohdistuu vuoteen 2021 vaikuttaen jopa kahteen seuraavaankin vuoteen kunnallisveron ja yhteisöveron heikompana tuottona. Ylöjärvelläkin on varauduttava siihen, että epävarmuus kuntatalouden tulojen ja menojen kehityksestä lisääntyy.

Kuva: Kaupungin vuosittainen yli-/alijäämä vuosina 2010-2019.

2.3 Työllisyys

Vuoden 2019 lopussa Ylöjärven työttömyysprosentti oli 7,0 (1104 työtöntä, joista alle 25-vuotiaita 133) kasvaen hieman edellisvuodesta. Työttömyys oli kuitenkin selvästi alhaisempaa kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Vuoden aikana työttömyys oli alimmillaan 5,8 prosenttia, mikä haastoi jo yritysten osaavan työvoiman saatavuutta.

Koronapandemia vaikutti työttömyystilanteeseen koko Suomessa niin, että työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi ja työttömyysaste kasvoi kaikissa Pirkanmaan kunnissa. Työttömien ja lomautettujen määrä oli suurimmillaan toukokuussa, mutta laski huomattavasti syyskuulle 2020 saakka (TEM). Pirkanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskuksen mukaan vuoden 2020 syyskuuhun mennessä työttömien työnhakijoiden määrä oli lisääntynyt Ylöjärvellä syyskuusta 2019 49 prosenttia, mikä merkitsee yhteensä 1386 henkilöä.

2.4 Elinympäristö

Valtaosa Ylöjärven kaupungin asukkaista asuu sen eteläosassa, joka muodostuu keskustan, Vuorentaustan, Siivikkalan, Metsäkylän, Teivon, Asuntilan ja Julkujärven alueista. Myös syntyvyys on alueellisesti suurinta tässä osassa kaupunkia. Ydinkeskustasta on tarkoitus kehittää yhtenäinen ja elävä alue, jossa asunnot, palvelut ja virkistysalueet sijaitsevat lähekkäin. Tiivis rakenne mahdollistaa infrastruktuurin tehokkaan käytön ja edistää kestäviä asumis- ja liikkumismuotoja.

Väestömäärä tulee jatkamaan kasvuaan kaupungin eteläosan lisäksi lähikyläliien muodostamalla haja-asutusalueella Takamaan, Vahannan ja Mutalan palvelukylissä sekä Antaverkan – Pihkaperän asuinkylässä. Viljakkalassa sekä Viljakkalan haja-asutusalueista ja Kurun eteläosan maaseutualueista koostuva Keski-Ylöjärven alueella väestömäärä pysynee lähivuosina entisellä tasolla. Kurussa väestömäärän säilyminen entisellään edellyttäisi uudisrakentamista. Pienistä kyläalueista muodostuvalla Pohjois-Ylöjärvellä ei ole odotettavissa väestömäärän kasvua.

Uudisasuntotuotanto kohdentuu vuosina 2020-2024 erityisesti keskustan, Siltatien, Vuorentaustan, Siivikkalan ja Metsäkylän alueille. Uusien asuinalueiden rakentaminen perustuu kaupunkiseudun pitkäkestoiseksi arvioituun kasvuun. Pääosa liikenneväyläinvestoinneista kohdistuu uusien asemakaava-alueiden liikenneväylien rakentamiseen. Lähivuosina Ylöjärven joukkoliikenne tullaan järjestämään linja-autoilla, mutta pitkällä tähtäimellä mahdollisesti myös raideliikenteen avulla linja-autoilla hoidettavan syöttöliikenteen tukemana. Perimmäisenä tavoitteena on lisätä joukkoliikenteen kulkutapaosuutta.

2.5 Ilmastokriisi hyvinvointiuhkana

Ilmastonmuutos uhkaa hyvinvointia ja voimistaa nykyisiä terveysriskejä. Jos luonto horjuu, horjuvat terveyden ohella myös muut ihmiselämän peruspilarit - ruoka, vesi ja ilma. Esimerkiksi helteestä aiheutuvat terveyshaitat, vesiepidemiat, eläinvalitteiset infektiosairaudet, liukastumistapaturmat ja rakennusten kosteusvauriot ovat jo lisääntyneet. Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen on yksi keskeisimmistä syistä nuorten tulevaisuussuskon horjumiseen. Toisaalta ilmastokriisi ja muutokset luonnon monimuotoisuudessa vaikuttavat ihmisten arvoihin ja asenteisiin ja sitä kautta ympäristötietoisuuteen ja käyttäytymiseen. (Juhola et al. 2020, Sitra 2020.)

Ylöjärven kaupunki liittyi alkuvuonna 2019 HINKU-verkostoon, joka on ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto. Se kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. HINKU-kunnaksi liittyessään Ylöjärvi on sitoutunut tavoittelemaan koko alueensa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 prosentilla vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Kaupunki on laatinut HINKU-ilmastotiekartan päästövähennystavoitteisiin pääsemiseksi, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi kesäkuussa 2020.

Hiilineutraalisuus edellyttää yhteistyötä kaupungin, asukkaiden, yritysten ja muiden toimijoiden kesken. Kasvihuonekaasujen vähentämiseen vaikuttavat mm. joukkoliikenteen ja jalankulun kulkutapaosuuksien kasvu niiden toimintaedellytyksiä parantamalla, lisärakentamisen sijoittuminen kehittyvien yhteyksien ja palveluiden lähetyville, keskustan tiivistäminen, energiatehokkaampi rakentaminen sekä energiaratkaisujen ilmastoystävällisyys.

Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota kaupungin alueella olevien pohjavesivarojen turvaamiseen erityisesti vedenhankintakäytössä olevilla (Ylöjärvenharju, Vilpeenharju, Hangasjärvi ja Pitkäkangas) pohjavesialueilla. Keskeisiä tavoitteita on myös turvata laajat seudulliset ja paikalliset viheryhteydet koko kaupungin alueella.

3. Väestön hyvinvointi ja sen edistäminen Ylöjärvellä vuosina 2017–2020

3.1 Pikkulapset ja lapsiperheet

Suurin osa ylöjärveläisistä pikkulasten vanhemmista voi hyvin; THL:n (2019) mukaan 90 prosenttia heistä ilmoitti olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Vanhemmista 32 prosenttia oli tarvinnut tukea jaksamiseen ja 15 prosenttia parisuhteeseen. Ongelmia mielenterveydessä tai psyykkisessä voinnissa heistä koki 16 prosenttia.

Varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä oli lapsista lähes 70 prosenttia. Yli puolet osallistui kerho- ja leikkitoimintaan viikoittain. Kulttuuripalveluja, kuvataide- tai musiikkiharrastuksia oli 20 prosentilla lapsista. 80 prosenttia oli käyttänyt liikuntapaikkoja ja puolet osallistunut ohjattuun liikuntaan. Vanhempien mukaan 72 prosenttia pojista ja 83 prosenttia tytöistä oli tarvinnut muita kuin lastenneuvolan, lääkärin tai psykologin palveluja. Huoli sosiaalisista taidoista oli varhaiskasvatuksessa herännyt noin joka neljännen pojan ja joka viidennen tytön kohdalla.

Yhteinen ateria syötiin päivittäin 77 prosentissa pikkulapsiperheistä. Hedelmiä, marjoja ja kasviksia söi päivittäin pojista 42 prosenttia ja tytöistä 40 prosenttia.

TOIMENPITEET JA TULOKSET

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 6.5.2019 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosiksi 2019-2022. Se on kohdennettu 0-29 vuotiaiden ylöjärveläisten hyvinvoinnin edistämiseen. Suunnitelman sisältö on lastensuojelulain 12 §: mukainen. Kehittämistyö kohdistuu siinä kolmeen keskeiseen teemaan: 1) vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä 2) lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen ja 3) viestintä ja tiedottaminen.

Ylöjärven neuvolapalveluihin oltiin tyytyväisiä; noin 90 prosenttia asiakkaista koki saaneensa tukea, että heitä oli kuunneltu, puhuttu avoimesti vanhemmille tärkeistä asioista, ja että koko perhe oli otettu huomioon. Lasten neuropsykiatristen häiriöiden varhaistunnistuksen ja hoidon toimintamallia työstettiin monialaisesti LAPE-hankkeessa ja paikallinen neopsy-verkosto jatkaa työmallin kehittämistä niin, että myös koulut ja varhaiskasvatus ovat kiinteästi kehittämistyössä mukana.

Myös varhaiskasvatus sai asiakastyytyväisyyskyselyssä hyviä tuloksia. Varhaiskasvatuksessa kasvatuksellisenä painopisteenä oli mm. myönteisen ilmapiirin luominen, joka vaikuttaa myönteisesti lasten kasvu- ja oppimisympäristöön. Huomiota kiinnitettiin myös huoltajien osallisuuden vahvistamiseen, jota kehitettiin huoltajille tehdyn kyselyn tulosten pohjalta. Yksiköiden turvallisuutta edistettiin; turvallisuussuunnitelmat laadittiin uudelle pohjalle yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa. Lisäksi koottiin varhaiskasvatuksen turvallisuustyöryhmä, joka päivitti varhaiskasvatuksen turvallisuusohjeet sekä turvallisuuden vuosikellot ja jalkautti niitä päiväkoteihin.

Pienten lasten perheille järjestettiin kulttuurilähetepilottia vuonna 2020 ehkäisevien ja korjaavien hyvinvointipalveluiden ja kulttuuripalveluiden yhteistyönä. Tavoitteena hankkeessa on ohjata asiakkaita varhaisessa vaiheessa perusterveydenhuollon eri palveluista kulttuurin pariin ja siten lisätä heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Pilotti on osa Tampereen kaupungin hallinnoimaa Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hanketta. Lukuhankkeessa lukukoordinaattori vahvisti lasten ja huoltajien lukevaa elämäntapaa ja auttoi henkilöstöä lukemisen kulttuurin kehittämisessä. Lukukoordinaattori työskentelee varhaiskasvatuksessa, esi- ja alkuopetuksessa 4.6.2021 saakka.

Varhaiskasvatuksessa henkilöstöä koulutettiin liikunnan edistämisen osaajiksi. He jakoivat osaamistaan päiväkodeissa mm. opastamalla kuinka lasten toiminnallisuutta ja fyysistä aktiivisuutta lisätään ja poistetaan esteet lapsen liikkumiselle. Lasten lähiliikuntapaikkoihin satsattiin ja leikkikenttiä uusittiin. Päiväkotipihoja markkinoitiin myös lähiliikuntapaikkoina. Räkän puiston leikkikenttä sekä kirkon viereinen leikkipuisto uusittiin. Fysioterapiassa ohjattiin koko perhettä liikkumaan yhdessä ja neuvoloissa terveydenhoitajien työvälineenä oli Neuvokas perhe -kortti lakisääteisissä terveystarkastuksissa (vinkkejä koko perheen liikkumiseen). Neuvokas perhe - ohjaajia koulutettiin. Varhaiskasvatuksessa kuvattiin ruokakasvatuksen tavoitteet ja toteutettiin arjen asioita yhdessä ruokapalvelun kanssa eri yhteistyömuodoilla sekä lasten osallistamisella.

Kestävän elämäntavan käsikirja (painopisteenä sosiaalisesti kestävä elämäntapa, vuorovaikutus ja kaveritaidot) valmistui vuonna 2020 ja jalkautettiin päiväkoteihin sekä perhepäivähoitoon. Tavoitteena oli vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä perheineen kohti kestävä elämäntapaa.

Lapsiperheiden tukemiseksi otettiin käyttöön Apua-nappi ja käynnistettiin yhteistyö Zoturit.fi:n kanssa aloittamalla En jaksa.fi -applikaation käyttö. Sen avulla vanhemmat voivat hakea tietoa ja tukea erilaisiin arjen ongelmiin ja keskustella perhekeskusverkoston avulla avatussa chatissa.

Ylöjärven kaupunki osallistui Pirkanmaan LAPE-hankkeeseen (PIPPURI Pirkanmaan perheiden palvelujen uudistaminen, raikkaita innovaatioita) vuosina 2017-2018. Kaupunkiin palkattiin hankkeeseen hankekoordinaattori. Kehittämistyössä luodut toimintamallit jalkautettiin ja osan työstäminen käytäntöön jatkuu vuoden 2020 jälkeenkin.

LAPE -kehittämiskokonaisuus	Valitut kehittämisen alueet Pirkanmaalla
Toimintakulttuurin muutos	<ul style="list-style-type: none"> • Päätösten lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto (ml. lasten ja nuorten osallistaminen palveluiden arviointiin ja kehittämiseen) • Edistetään yhteensovittavaa johtamista ja verkostojohtamista lapsi, nuoriso ja perhepalveluissa • Uudistetaan ammattilaisten osaamista muutosta tukeväksi
Perhekeskustoimintamalli	<ul style="list-style-type: none"> • Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja pilotointi, mukaan lukien yhteistyö koulun ja varhaiskasvatuksen kanssa • Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen • Erotilanteen palveluiden kehittäminen lapsen etua, sovinnollisuutta ja toimivaa yhteistyövanhemmuutta edistäviksi • Näyttöön perustuvien varhaisen tuen ja hoidon sekä vanhemmuustaitojen ohjaamisen työkalupakkien käyttöönotto • Turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen
Varhaiskasvatus ja koulu lapsen hyvinvoinnin tukena	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatuksen, koulun oppilashuollon ja perhekeskusten yhteistyö: kasvatuskumppanuus ja vanhemmuuden tuki • Palveluiden lapsilähtöisyys ja monialainen yhteistyö eri tahojen välillä ovat kehittämistyön kohteena, kuten myös varhaiskasvatukseen, kouluun ja oppilaitoksiin jalkautuvat erityispalvelut
Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoimijainen arviointimalli • Erityisosaamisen liittäminen osaksi perustason palveluja, uudet toimintamallit vertikaalisen integraation mahdollistamiseksi • Monialainen yhteistyö ja osaamisen yhdistäminen erityistason palveluissa, uudet toimintamallit horisontaalisen integraation mahdollistamiseksi • Lastensuojelun sosiaalityön moniammatillinen toimintamalli • OT-keskuksen kehittäminen

Kuva: Pirkanmaan LAPE-kehittämisen alueet.

3.2 Koululaiset

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan yhä useampi ylöjärveläinen 4.-5.-luokan oppilas oli elämänsä erittäin tyytyväinen. Koko Suomeen verrattuna heitä oli suurempi osuus. Vahvuutena Ylöjärvellä oli lisäksi huoltajien ja 4.-5.-luokkalaisten lapsen keskusteluyhteys sekä vuorovaihtus ylipäätään. Koulun asioiden, yhteisten sääntöjen sekä välituntitoiminnan ja oppituntien sisällön suunnitteluun osallistuminen toteutuvat hyvin. Samoin vahvuuksia ovat oppilaiden viihtyminen yhdessä ja uskallus ilmaista mielipiteensä.

Vuoden 2019 Move-testitulosten mukaan ylöjärveläisten 5.-luokkalaisten hengitys- ja verenkiertoelimistön kunto oli parantunut vuodesta 2018 melko merkittävästi, kun muualla Suomessa kunto oli laskenut varsinkin pojilla. Myös silmä-käsi koordinaatio on 5.-luokkalaisten hivenen valtakunnan tasoa korkeammalla. Lihaskunto on pysynyt samalla tasolla edellisvuoteen nähden. Sekä Ylöjärvellä että valtakunnallisestikin huolestuttavaa sen sijaan on, että 5.-luokkalaisten poikien joukosta 16 prosentilla ei onnistunut kyykistystesti eikä 17 prosentilla alaselän ojennus täysistunnassa.

4.-5.-luokkalaisten kokemus siitä, että oppilas on tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä oli heikentynyt, vaikkakin tilanne hieman oli parempi kuin valtakunnallisesti. Koko maan keskiarvoa heikompia tuloksia sitä vastoin saatiin kouluinnostuksessa ja innokkuudessa tehdä kotitehtäviä sekä siinä, että oppilaat kokevat, etteivät opettajat ole kiinnostuneita, mitä oppilaille kuuluu. 8. ja 9. -luokkien tuloksista vahvuuksina näkyi vapaa-ajalla liikunnan harrastaminen, opiskeluhuollon palvelujen tuki ja apu hyvinvointiin sekä oppilaiden kokemus siitä, että heihin luotetaan, he kuuluvat ryhmään sekä he saavat tarvittaessa apua.

Entistä useampi Ylöjärven 8.-9.-luokkalainen oli ilman läheistä ystävää. Ahdistuneisuus oli heillä hieman yleisempää kuin valtakunnallisesti, eikä omaa terveydentilaa keskimäärin koettu yhtä hyväksi kuin ennen. Huumeita oli kokeillut yhdeksän prosenttia 8.-9. -luokkalaista, mikä on hieman enemmän kuin kaksi vuotta aiemmin. Tilanne on valtakunnallista keskitasoa, mutta jossain määrin parempi kuin Pirkanmaalla muuten. Muiden päihteiden käyttö ja etenkin rahapelaaminen väheni. Ikäistensä tupakoinnin ja nuuskan käytön hyväksyi harvempi 8.-9.-luokkalainen kuin kaksi vuotta aikaisemmin.

Ylöjärvellä ylipainoisten koululaisten määrä pysyi tasaisena, heitä on hieman vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Koululounaan väliin jättävien 8.-9.-luokkalaisten määrä oli nousussa.

TOIMENPITEET JA TULOKSET

Perusopetuksen koulut toteuttivat hyvinvointikertomuksen tavoitteita etenkin eri kokeilujen kautta. Näitä olivat mm. Metsäkylän koulun 6.-7.-luokkien uusi nivellysmenetelmä ja arjessa pärjäämisen projekti, Siivikkalan koulun eri ikäisten oppilaiden yhteiset työpajat, Ylöjärven yhteinäiskoulun sekä Kauraslammien, Kurun, Mutalan, Takamaan ja Viljakkalan koulujen Liikkuva koulu -aktiviteetit sekä Vahannan koulun harrastemessut. Vuorentaustan koulussa toteutettiin useita pienempiä hyvinvointiteemaisia tapahtumia. Kaikkien koulujen yhteisenä painopisteenä oli työrauha-teema. Toimenpiteet kirjattiin kunkin koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Koulu- ja päiväkotiruokailussa oli kasviruokapäivä joka viikko. Muita koulu- ja päiväkoti-ikäisten ravitsemukseen liittyviä uudistuksia olivat allergiatodistusten, -lomakkeiden ja -ohjeistusten päivittäminen, lasten ja nuorten lihavuuden ehkäisyn ja hoidon palveluverkon tarkistuslistan päivittäminen sekä laihuushäiriön palveluverkon ja hoitoketjun päivittäminen. Iltapäiväkerhotoimintaan perustettiin myös ruokakasvatusryhmä. Iltapäivätoiminnan painopisteenä oli liikunnan lisääminen osana ilta-päivää. Tavoitteen toteutuminen mitattiin asiakastytyväisyyskyselyllä. Kouluille perustettiin ruokalatoimikunnat, joiden tarkoituksena on vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen ruokalistaan, ruokasalin viihtyvyyteen, mieliruokaviikon järjestämiseen sekä hävikkiruuan vähentämiseen.

Lasten ja nuorten lähiliikuntapaikkoihin satsattiin tekemällä useita uusia tekonurmikenttiä. Kesäkaudella lapsille järjestettiin sporttileirejä, halli-uimakouluja sekä järjestettiin maksuttomia jumppia. Lasten ja nuorten liikuntaa edistettiin myös Liikkuva koulu -hankkeen kautta. Siinä oli mukana kymmenen koulua, ja hanketta koordinoi yksi hanketyöntekijä. Uusi lasten ja nuorten liikuntakoordinaattorin toimi perustettiin koordinoimaan ja vahvistamaan liikunnallista toimintaa varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa. Lasten ja nuorten soveltavan liikunnan puitteissa liikkui vuodessa yhteensä noin 60 lasta ja nuorta. Erityisliikunnanohjaaja tarjosi seuroille mahdollisuutta olla mukana auttamassa erityislapsen/-nuoren mukaantulossa heidän toimintaansa. Lasten ja nuorten soveltavasta liikunnasta tiedotettiin säännöllisesti eri kanavissa.

Koulujen oppilaskunnat vastasivat osassa kouluja välituntivälineiden lainaamisesta ja erilaista toiminnoista. Välituntikerhoja järjestettiin yhteistyössä WAU ry:n kanssa ja välkäriskoulutusta jatkettiin. Ylöjärven MLL:n kanssa tehtiin yhteistyötä mm. Ylöjärvi liikkuu -tapahtuman järjestämisessä. Kouluterveydenhuollosta ohjattiin lapsia liikuntaneuvojalle Move-testien tulosten perusteella.

Ylöjärvellä otettiin koekäyttöön Nuorisopassi keväällä 2020 7.- ja 8.-luokkien oppilaille. Nuorisopassi on älypuhelimeen ladattava mobiilisovellus, jonka avulla halutaan lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla heille harrastusetuja. Kokemukset olivat lupaavia ja toimintaa päätettiin jatkaa koekäytön jälkeen 5.-9.-luokkalaisille.

Lastensuojelutyötä kehitettiin lastensuojelun laatusuosituksen ja THL:n ohjaamaan suuntaan vahvistamalla systeemisen lastensuojelun toimintamallia osaamista ja henkilöstöresursseja lisäämällä. Vuonna 2020 toteutettiin lasten ja perheiden sosiaalityön ja perhetyön yhdistäminen, jonka tavoitteena oli lisätä vahvempaa varhaista tukea lapsille ja perheille varsinaisen lastensuojelun tarpeen vähentämiseksi.

3.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan sekä lukiolaiset että ammattikoululaiset kokivat Ylöjärvellä terveydentilansa paremmaksi kuin Pirkanmaalla tai Suomessa keskimäärin. Tässä vertailussa he myös liikkuvat jonkin verran enemmän. Hyvää kehitystä tapahtui ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden ylipainon vähenemisessä. Koululounas jätettiin tosin heidän keskuudessaan syömättä paljon aikaisempaa useammin.

Tupakointia lukuun ottamatta päihteiden käyttö lisääntyi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden keskuudessa. Huumeita oli kokeillut heistä noin viidennes. Nuuskan käyttäjien ja humalaan itsensä juovien määrä ylitti tässä ryhmässä valtakunnallisen ja maakunnallisen tason. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden keskuudessa kehitys oli päinvastaista, joskin humalajuomisen ja nuuskan käytön määrä ylitti myös kansallisen ja maakunnallisen tason. Lukiolaisista huumeita oli kokeillut noin 12 prosenttia.

Huolestuttavasti useampi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelija ilmoitti olevansa ilman yhtään läheistä ystävää. Koulukiusaaminen oli selvästi yleisempää kuin lukiossa, jossa se oli vähentynyt merkittävästi. Nuoret kokivat fyysistä uhkaa vuoden aikana koko maata ja maakuntaa selvästi useammin. Nuorten aiheuttama ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen ovat olleet Ylöjärvellä kasvussa niin määrällisesti kuin niiden vakavuuden suhteen aiempiin vuosiin nähden.

TOIMENPITEET JA TULOKSET

Oppilashuollon kuraattoritiimissä tavoitteena oli oppilaan turvallisuuden tunteen lisääminen nivelvaiheissa. Toimenpiteet kohdistettiin esiopetusvuoden, 6. luokan ja 9. luokan jälkeisiin nivelvaiheisiin. Toteuttamiseen laadittiin oma suunnitelma ja toimenpiteiden seurantalomake. 9. luokan jälkeisessä nivelessä tavoitteena oli jäntevöittää opinto-ohjaajien ja koulukuraattorien yhteistyötä peruskoulusta toiselle asteelle. Huomiota kiinnitettiin mm. tukea tarvitsevien oppilaiden ns. siirtoneuvotteluiden systemaattiseen toteuttamiseen, jonka tuloksena opiskeluun liittyviä esteitä vähennetään entistä aikaisemmin.

Kouluissa tehtävää nuorisotyötä vahvistettiin. Ensimmäinen kouluuyhteisöohjaaja vakinaistettiin ja vuonna 2020 palkattiin toinen vakituinen kouluuyhteisöohjaaja. Digitaalisen nuorisotyön merkitys kasvoi. Vuonna 2019 vahvistettiin kaikkien nuorisotyön ammattilaisten digitaalista osaamista. Kysyntää ja tarvetta oli myös kulttuuriselle nuorisotyölle, jota järjestettiin yhden nuoriso-ohjaajan työpanoksella.

Nuorisotilaverkosto on Ylöjärvellä kattava ja on siten monelle nuorelle tärkeä lähipalvelu. Loma-aikoina järjestetyn toiminnan kautta saatiin lapsia ja nuoria aktiivisen toiminnan pariin. Leireillä, retkillä ja päivätoiminnassa oli vaihtoehtoja monen ikäisille nuorille. Liikkuvaan nuorisotyö

otettiin yhdeksi nuorisopalveluiden työmuodoksi. Uudenlaista yhteistyötä kokeiltiin marraskuussa 2019 järjestämällä nuorten e-urheilu- ja lajikokeilu-tapahtuma yhteistyössä nuorisopalvelun, liikuntapalvelujen, kulttuuripalvelujen ja kirjastopalvelujen kanssa. Nuorisovaltuuston rooli nuorten osallisuuden vahvistamisessa pysyi vaikuttavana.

Erityisnuorisotyön toimenpiteistä hyödynnettiin monia ongelmia ehkäiseviä käytänteitä, kuten Näppihaukka ja Pose sekä nuorten ryhmät. Erityisesti Pose-toimintamallia kehitettiin. Posen tavoitteena on ehkäistä luvattomia poissaoloja koulusta vaiheessa, jolloin poissaolojen tuntimäärät ovat vielä pieniä. Koulutuskeskus Valossa toimiva Nuorten tieto- ja neuvontapalvelupiste Valokeilan toiminta vahvistui hankkeen kautta saadun työntekijän ansiosta. Onks tää normaalia.fi -applikaatio ja chat otettiin käyttöön uutena digiauttamisen välineenä. Applikaation avulla nuoret voivat hakea tietoa ja tukea erilaisiin ongelmiinsa.

Elokuussa 2020 avattiin nuorten avohoidon intensiiviyksikkö NAVI, jossa hoidetaan 12-18-vuotiaita Ylöjärvellä asuvia nuorisotiimin lähettämiä psyykkisistä ongelmista kärsiviä nuoria, sekä tarjotaan apua ilman lähetettä aineellisiin ja toiminnallisiin riippuvuuksiin, kuten päihdeongelmiin ja peliriippuvuuteen. Samaan yhteyteen NAVIn kanssa perustettiin hoidollis-pedagoginen Helppi-yhteistyöluokka, jolla nuori voi käydä koulua hoitojakson aikana.

Valtakunnallisella ehkäisevän päihdetyön viikolla marraskuussa 2020 järjestettiin Matkustajana omassa elämässä - kertomuksia huumemaailmasta - tilaisuus yläkoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille. Heidän vanhemmilleen sekä muille kiinnostuneille järjestettiin Huumeitako meidän perheessä?! Ilta ihan tavallisten ylöjärveläisnuorten vanhemmille - tilaisuus. Tilaisuuksista vastasi ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä yhteistyössä Ylöjärven lukion, Tredun, Tampereen seudun työväenopiston ja Ylöjärven MLL:n paikallisosaston kanssa.

Lukiossa lisättiin opiskelijoiden liikkumisaktiivisuutta, -mahdollisuuksia ja -välineitä koulupäivän aikana. Opiskelijat voivat käyttää liikuntasalia väli- ja hyppytuntien aikana, jos sali oli vapaa. Toimenpiteitä toteutettiin Liikkuva koulu -hankeavustuksella.

3.4 Työikäiset

Työn merkitys yksilön hyvinvoinnille on kokonaisvaltainen ja heijastuu myös lähipiirin hyvinvointiin. Työttömät voivat keskimäärin huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Pitkittyessään työttömyys lisää kuntalaisien riskiä köyhyyteen. Työllisyystilanteen kehitystä Ylöjärvellä on kuvattu luvussa 2.3.

Kaupungin palkkatuettu työ, työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, kaupungin omaehtoinen kuntoutus ja etsivä nuorisotyö on keskitetty työllisyyspalveluihin, jonka yhteydessä tarjotaan myös työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (TYP) yhteistyössä TE-toimiston ja Kelan kanssa. Työttömän elämänhallinta ja talous paranevat palveluun päästessä ja sitä kautta hän saa toivoa muutoksesta pitkään jatkuneeseen työttömyyteensä; vuoden 2019 aikana tämä toteutui yli 70 henkilön kohdalla. Työllisyyspalveluiden asiakastyytyväisyys oli hyvä käsiteltävien asioiden haasteellisuuteen nähden. Asiakkaiden kesken nähtiin tärkeänä positiivinen yhteisöllisyys, kun moni on oman työttömyytensä kanssa hyvin yksin kotona.

Vuonna 2019 työttömien moniammatillisen yhteistyön projektilla saatiin työttömien aktivointiaste pidettyä korkeana ja kaupungin lakisääteiset maksuosuudet työttömyydestä pysyivät vuoden 2018 tasolla. Toimintamalli sekä kahdeksan määräaikaista työntekijää vakinaistettiin vuonna 2020. Hakemus valtakunnalliseen työllisyyden kuntakokeiluun 1.1.2021-30.6.2023 hyväksyttiin ja valmistelut kokeilun järjestämiseksi käynnistettiin. Valtioneuvoston hyväksyi tähän liittyvän lainsäädännön lokakuussa 2020.

Suomalaisten alkoholin kokonaiskulutuksen olleen koronaepidemian ensimmäisen aallon aikana noin 10 prosenttia pienempi kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin. Alkoholikulutuksen ei kuitenkaan muuttunut tasaisesti kaikissa väestöryhmissä. Alle 35-vuotiaat ja he, joiden taloudellinen tilanne heikkeni koronaepidemian aikana, muuttivat kulutustaan eniten. Näissä ryhmissä osa lisäsi ja osa vähensi kulutustaan. (Mäkelä ym. 2020.) Vuonna 2018 Pirkanmaalla alkoholia liikaa käyttävien 20-64 -vuotiaiden osuus oli 28,4 prosenttia. Ylöjärven tilannetta kuvaavaa tilastotietoa työikäisten päihteiden käyttöä koskien ei ole saatavilla. Kaupungin aikuissosiaalityössä haasteena nähtiin päihteiden helppo saatavuus ja myönteinen asenne niitä kohtaan. Päihteiden käytön lisäksi viime vuosina rahapelaaminen on näkynyt voimakkaasti ongelmana aikuissosiaalityön asiakkailla.

Arjessa pärjäämistä ja itsehoitotaitoja kehittäviä Arkeen voimaa - vertaisryhmiä järjestettiin terveystietokioskin terveydenhoitajan koordinoimana säännöllisesti. Ryhmäläisten palautteen mukaan heidän elämäntapansa ja arjen voimavaransa olivat kohentuneet ja valmius sosiaaliseen kanssakäymiseen oli lisääntynyt.

Tampereen seudun työväenopisto järjesti ryhmäliikuntaa kaikille työikäisille, tarjonta pidettiin ennallaan asiakaskuntaa kuunnellen. Kaupungin liikuntapalvelut vastasivat työikäisten erityisryhmien liikuntapalveluista. Soveltavan liikunnan ryhmätarjonta aikuisille pidettiin vuonna 2019 entisellä tasollaan. Matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia lisättiin uimahallilla ja työttömät huomioitiin hinnoittelussa.

3.5 Ikäihmiset

Ikäihmiset voivat Pirkanmaalla yleisesti ottaen paremmin kuin muualla Suomessa; näin on myös Ylöjärvellä. Tilanne on pääteltävissä kotihoidon ennaltaehkäisevien kotikäyntien yhteydessä vuonna 2019 tekemistä haastatteluista 80 vuotta täyttäneille (n= 97). Haastatteluista jopa 86 koki terveytensä hyväksi tai keskitasoiseksi.

Yli 65-vuotiaille pirkanmaalaisille vuonna 2018 tehty AUDIT-C-kyselyt osoittavat alkoholia todennäköisesti liikaa käyttävien osuuden olevan 30,2 prosenttia. Ylöjärveä koskevaa tilastotietoa ikäihmisten päihteidenkäytöstä ja rahapelaamisesta ei ole saatavilla. Ylöjärveläisille vuonna 2019 tehdyn päihdekyselyn vastaajissa rahapelaamisen suhteen herätti kuitenkin eniten huolta ikäihmisten ikäryhmä. Kotihoidon haastatteluissa ikäihmisistä ilmoitti käyttävänsä alkoholia harvoin tai ei koskaan 83 henkilöä, päivittäin tai viikoittain 14 henkilöä.

Kaikki haastatellut olivat tyytyväisiä omaan asumiseensa, eikä turvattuun kokenut heistä kuin kolme henkilöä. Kukaan ei myöskään kokenut olevansa yksinäinen, vaikka yli puolet 75 vuotta täyttäneistä asuu yksin. Toisin sanoen, yksinasuminen ei välttämättä merkitse tai aiheuta yksinäisyyttä, johon yhdistyy monenlaisia terveys- ja hyvinvointiriskejä.

Koronapandemian myötä ikääntyneet ovat olleet rajoitustoimien näkökulmasta erityisen haastavassa tilanteessa. Kestilän ym. (2020) mukaan sosiaalisten kontaktien rajoitukset ovat aiheuttaneet yksinäisyyttä ja liikunta- ja harrastetoiminnan keskeytysten ohella laskeneet toimintakykyä. Vaikutukset ovat välittyneet niin ikäihmisten fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin hyvinvointiin.

TOIMENPITEET JA TULOKSET

Valtuusto hyväksyi 3.6.2019 Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä. Suunnitelman ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022 - asiakirjan. Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalviteista 980/2012 5 §:n edellyttämässä suunnitelmassa painotetaan kaupunkistrategian mukaisesti ennaltaehkäiseviä toimintamalleja, terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistamista, kuntalaisten ja heidän lähipiirinsä omaa vastuuta, yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemista sekä joustavien, laadukkaiden ja vaikuttavien palvelujen järjestämistä ensisijaisesti ikääntyneen omaan kotiin. Suunnitelmassa ikääntyvä väestö nähdään aktiivisena osallistujana ja hyvinvoinnin edistäminen laajasti koko kaupungin ja yhteistyötahojen tehtävänä.

Lähtörilla Soppeensydämässä ja sen etäpisteissä Tiuravuoressa, Siivikkalassa, Viljakalassa ja syksyllä 2020 avatussa Kurun lähtörilla annettiin ikääntyneille ohjausta ja neuvontaa mm. palveluista, terveellisestä ravitsemuksesta, liikunnasta ja päihteettömyydestä. Osana Lähtöritoimintaa kokoontui porinapiirejä, harrasteryhmiä, vertaistukiryhmiä, ystäväpiiritoimintaa sekä senioripysäkkiryhmiä. Erilaista päivätoimintaa ja mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen lisättiin sekä

otettiin käyttöön KAAPO/IKÄNEUVO (keskitetty asiakas ja palveluohjaus) -hankkeen toimintamalleja. Näiden lisäksi eläkeläisjärjestöjen toiminta, vapaaehtoistyö ja seurakunnan diakoniatyö tavoittavat suuren joukon eläkeläisiä ja ikäihmisiä.

Vanhustenviikkojen yhteydessä järjestettiin tapahtumia, jotka tavoittivat laajan yleisön. Tilaisuuksien ohjelmissa oli ikäihmisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvää ohjausta, neuvontaa ja alustuksia. Kirjasto käynnisti yhteistyön Atk Seniorit Mukanetti ry:n kanssa digituen tarjoamiseksi. Yhteistyössä järjestettiin opastustilaisuuksia tablettien, älypuhelimien ja läppäreiden käytössä. Tavoitteena oli digiosaamisen tukemisen lisäksi myös yhteisöllisyyden lisääminen, sillä Mukanetin toiminta perustuu vertaisohjaukseen. Toiminta käynnistyi vilkkaasti kaikissa kirjaston kolmessa toimipisteessä.

Ikäihmisten liikuntaolosuhteita parannettiin mm. lisäämällä penkkejä kevyenliikenteen väylien varsille sekä rakentamalla uusi lähiliikuntapaikka Räkän puistoalueelle. Ohjattua toimintaa oli tarjolla kanta-Ylöjärven, Kurun ja Viljakkalan alueilla. Lisäksi Kurun alueelle saatiin testamenttivaroin peruskorjattu kuntosali terveysaseman tiloissa käyttöön syksyllä 2020. Kuntosali on muun toiminnan lisäksi kaikkien kurulaisten 65-vuotta täyttäneiden omaehtoisessa kuntoilukäytössä iltaisin ja viikonloppuisin. Eläkeläishinnat olivat voimassa uimahallissa sekä ohjatussa toiminnassa. Matalan kynnyksen liikuntaryhmät olivat avoimia myös eläkeläisille. Liikuttava työote huomioitiin ja toteutettiin ikäihmisten hoitotyössä hyödyntäen kinestetiiikan oppeja asiakkaan kohtaamisessa ja hoitotilanteissa.

Yksilöllisen terveysneuvonnan ja liikuntaohjauksen vaikutuksia yli 65-vuotiaiden henkilöiden kaatumisten määrään ja elinpiirin laajuuteen selvittävä Cosmos-hanke päättyi vuonna 2019. Alustavien tulosten perusteella myönteistä kehitystä tapahtui sekä liikkumisen lisääntymisessä että mielialan kohentumisessa. Ikäihmisten matalan kynnyksen mielenterveyspalvelun kysyntä osoittautui varsin vilkkaaksi. Pitkäaikaishoidossa olevien ikäihmisten ravitsemustilaa edistettiin MNA-testein (Mini nutritional assessment, ravitsemustilan arviointiin tarkoitettu kysymyssarja) RAI-arvioinnin yhteydessä ja osallistumalla henkilöstön Ravitsemusta ikäihmisille – koulutukseen.

Tiuravuoren palvelukeskuksen yhteisötaiteilija Tuuli Pollari sekä ikäihmisten teatteriryhmä osallistivat ikäihmisiä kulttuurihyvinvoinnin edistämisen keinoin ja saivat toiminnastaan kiitettävää palautetta. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman valmistelussa vanhuseuvostolla oli vahva edustus.

Koronapandemian alettua kaupungissa toteutettiin kaikille yli 70-vuotiaille kartoitussoitot ja järjestettiin tarvittaessa palveluja arjen sujumiseksi rajoituksista huolimatta. Kaikkien palvelujen piirissä jo olleiden asiakkaiden hoito ja huolenpito turvattiin rajoituksista huolimatta erilaisilla järjestelyillä.

3.6 Kaikki ikäryhmät

3.6.1 Ylöjärveläisten sairastavuus

Sairastavuusindeksi kuvaa väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indeksillä kuvataan tiedot seitsemästä vakavasta sairausryhmästä, jotka ovat syöpät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, mielenterveyden häiriöt, tapaturmat sekä dementia.

Ylöjärven väestön sairastavuusindeksi on 95,5 ajanjaksolla 2014–2016 koko maan sairastavuusindeksin ollessa 100. Ylöjärveläiset ovat toisin sanoen muihin suomalaisiin verrattuna hieman terveempiä em. sairauksien osalta. THL:n (2019) mukaan suomalaisten kokonaissairastavuus on laskenut tasaisesti vuodesta 2000, ja kehitys on ylöjärveläisten keskuudessa samansuuntaista. Odotettavissa on kuitenkin sairaiden ihmisten kokonaismäärä lisääntymistä, sillä iäkkäiden osuus kaupungin väestöstä kasvaa.

Sairastavuuserojen takana on monia tekijöitä; iän lisäksi elintavat, työttömyys, taloudellinen tilanne ja koulutus heijastuvat väestön terveyteen. Myös sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuudella sekä kulttuurisilla ja geneettisillä tekijöillä on merkitystä. Esimerkiksi hyvin toimiva terveydenhuolto voi näkyä korkeampana sairastavuutena, kun tauteja seulotaan, löydetään ja hoidetaan tehokkaasti.

3.6.2 Terveellisten elintapojen edistäminen

Kauppakeskus Elon tiloissa toimiva Ylöjärven Terveyskioski on lajissaan Suomen ensimmäinen. Se avattiin vuonna 2009 palvelemaan kaikenikäisiä kävijöitä ilman ajanvarausta. Terveyskioskilta saatava terveysneuvonta on maksutonta, samoin sairaanhoidollinen ohjaus.

Terveyskioskilla annettiin monipuolista tukea terveellisten elintapojen edistämiseksi. Sen toimintatapoihin kuuluivat terveysneuvonnan lisäksi mm. unikoulut sekä tupakoinnin lopettamis- ja painonhallintayhdykset. Perhekioskilla jatkettiin vanhempien monipuolista tukea. Vuodesta 2019 alkaen puheterapeutti on pitänyt avointa vastaanottoa perhekioskilla.

Hämeen Liikunta ja Urheilu ry sekä mielenterveystoimisto osallistui kansainväliseen SPHERE-hankkeeseen, jossa järjestettiin ohjattua ryhmäliikuntaa mielenterveyskuntoutujille, hanke päättyi keväällä 2020 koronapandemian estettyä ryhmämuotoiset liikuntatapahtumat. Mielenterveysneuvosto kustansi kymmenelle mielenterveyskuntoutujalle liikuntasetelit ohjattuun liikuntaan uimahallissa. Urheilutalon lippukassajärjestelmän avulla laadittiin käyttäjäanalyysi, jonka tulokset auttavat kehittämään talon palveluja jatkossa. Virtuaalivesijumppat uusittiin ja Urheilutalon palveluista kertovaa viestintää tehostettiin.

Ylöjärven terveysliikuntasuunnitelma vuosille 2017–2020 kokosi yhteen ikäryhmittäiset suunnitelmat terveysliikunnan toteuttamiseksi koko kaupungin, sen ulkopuolisten toimijoiden ja yhteisöjen voimin.

3.6.3 Päihteettömyyden ja mielen hyvinvoinnin tukeminen

Ylöjärveläisten näkemyksiä alkoholiin, huumeisiin, tupakkaan ja rahapeleihin sekä mielipiteitä ja ideoita päihdehaittojen vähentämisen keinoista kartoitettiin vuonna 2019 sähköisellä kyselyllä, johon vastasi yhteensä 854 asukasta, suurimpana vastaajaryhmänä 31-45 vuotiaat. Miehistä 25 prosentti ja naisista 40 prosentti ilmoitti olevansa melko paljon tai paljon huolissaan Ylöjärven huumetilanteesta. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että alaikäisten päihteiden käyttöön tulisi puuttua enemmän.

Alkoholin liikakäyttö on yksi keskeisimmistä suomalaisten terveysuhista, josta voi seurata myös suuri määrä erilaisia sosiaalisia ongelmia, kuten riitoja, väkivaltaa ja lasten laiminlyöntiä sekä taloudellisia ongelmia tai ongelmia työelämässä. Vuoden 2019 päihdekyselyn mukaan läheisensä alkoholikäytöstä oli huolissaan yli puolet vastanneista ylöjärveläisnaisista. Naiset olivat pelänneet miehiä useammin julkisilla paikoilla kohtaamiaan päihtyneitä. Noin puolet vastaajista on sitä mieltä, että rahapeliautomaattien määrää tulisi vähentää. Noin 45 prosenttia vastaajista koki, ettei terveydenhuoltohenkilöstö ole kysynyt tai neuvonut heitä alkoholin käyttöön tai tupakointiin liittyen. Selvä enemmistö vastaajista ei osannut sanoa, saako Ylöjärvellä helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen tai tiedote- taanko tupakoinnin lopettamisen tukipalveluista.

Kaupunkiin luotiin vuonna 2019 ehkäisevän päihdetyön rakenteet palkkaamalla ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävää hoitava hyvinvointikoordinaattori ja perustamalla monialainen ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä perusturvalautakunnan toimiessa lakisääteisenä toimielimenä. Ehkäisevä päihdetyöllä ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja poikkihallinnollisin toimenpitein. Työtä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Ylöjärven kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnitelma hyväksyttiin perusturvalautakunnassa elokuussa 2020.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa 2017-2020 kuvattiin, miten ylöjärveläisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä oli tarkoitus toteuttaa kaupungin mielenterveys- ja päihdetyössä sekä muissa peruspalveluissa ko. vuosina. Mielenterveystyössä on panostettu erityisesti nuorten ja ikäihmisten palveluiden kohentamiseen. Myös kriisityön ja perusterveydenhuollon mielenterveystuen rakenteita vahvistettiin. Korjaavien päihdepalvelujen tehostamiseksi vuonna 2017 perustettiin terveyskeskukseen päihdetiimi, joka on vastannut päihteettömyyden elämäntapaan tukemisesta ja päihdehäiriöiden hoidosta.

Suomen Mieli ry:n kehittämää Hyvän mielen kunnan tarkistuslistaa käytiin lävitse mielenterveysneuvostossa ja perusturvalautakunnassa keväällä 2020. Uusi työväline auttaa vahvistamaan kuntalaisten mielenterveyttä osana kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Se siirtää painopistettä korjaavista palveluista mielenterveyden vahvistamiseen, ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen.

3.6.4 Turvallisuus

Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseksi järjestettiin koulutusta ja informaatiota kaupungin työntekijöille. Kaupunkiin perustettiin lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn ja hoidon suunnitteluun keskittyvä työryhmä, joka koordinoi tietoiskuja ja koulutusta kaupunkilaisille ja laatii jatkossa kaupungille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn suunnitelman.

Nuorten ilkivallan ja häiriökäyttäytymisen ehkäisyyn liittyen sovittiin eri toimijoiden ennaltaehkäisevästä yhteistyöstä sekä siihen liittyvästä tiedotuksesta ja koulutuksesta niin kuntalaisille kuin kaupungin työntekijöille. Lisäksi vartiointia ja eri hälytysjärjestelmiä lisättiin kaupungin alueilla riskiarvioinnin perusteella. Näillä toimilla saatiin nuorille ja vanhemmille tietoa häiriökäyttäytymisen ja ilkivallan valvonnasta, vastuista ja seurauksista. Vuonna 2020 allekirjoitettiin sopimus Ankkuri-toiminnasta, jossa sovitaan konkreettisesta viranomaisyhteistyöstä mm. poliisin ja lastensuojelun välillä peruskouluikäisten lasten elämänhallinnan tukemiseksi.

Kaupungin turvallisuussuunnitelma päivitettiin ja valtuusto hyväksyi sen kesäkuussa 2019. Suunnitelman päivityksessä huomioitiin kuntalaiskyselyn tulokset, eri viranomaisten antamat tilastot, kaupunkistrategian arvot ja painopisteet (erityisesti yhteisöllisyys) sekä sisäministeriön päivitetty ohjeet.

3.6.5 Arjen puitteet hyvinvoinnille

Kaupunginosittain voimassa oleva palveluverkko sekä alueille kohdistuvat suunnitelmat kaavoituksen, rakentamisinvestointien ja tontinluovutuksen osalta koottiin maankäytön ja palvelujen suunnittelu- ja toteutusohjelma eli MAPSTO-asiakirjoihin. MAPSTO osoittaa, miten Ylöjärven kaupunki rakentuu seuraavan viiden vuoden aikana.

Kaiken ikäisten sujuvan arjen ja hyvinvoinnin puitteita mahdollistettiin keskustan kehittämisen hankkeessa, jossa visioitiin kaupunkikeskustan kehittämistä pitkällä aikavälillä mm. asumisen, vapaa-ajan ja liikenteen näkökulmat huomioiden. Joukko-/palveluliikenteen Alpio-pilottihankkeella Kurussa kokeiltiin uutta digitaalista palvelualustaa yhteiskunnan korvaamien henkilökuljetusten avaamiseksi kaikkien käyttöön.

Asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuutta edistivät esimerkiksi Räikän puistoalueiden ja liikenneväylien rakentaminen sekä Työlänojan, Työläjärven, Siltatien ja Särkängtien asuinalueiden rakentaminen. Sisäilma-asioihin panostettiin voimakkaasti ja sisäilmatyöryhmät toimivat aktiivisesti. Erityisesti mainittavia toteutuneita hyvinvointityöhön liittyviä rakennushankkeita olivat esim. Metsäkylän koulun saneeraus ja laajennus, Viljakkalan koulun uusi liikuntasali ja Vanhan Räikän korjaus.

Vanhan Räikän peruskorjauksen valmistuminen ja tilojen saaminen kaikkien kaupunkilaisten käyttöön oli asukkaiden kannalta merkittävää. Talon monipuolinen käyttö on ollut erittäin vilkasta heti avajaisista lähtien. Vanhasta Räikästä tuli lyhyessä ajassa merkittävä ylöjärveläistä yhteisöllisyyttä vahvistava toiminta- ja kulttuurikeskus.

3.6.6 Osallisuus ja vaikuttaminen

Ylöjärvellä on vuodesta 2014 alkaen laadittu vuosittainen osallisuussuunnitelmaan perustuva raportti. Siihen on koottu kaupungin eri osastojen keskeisimmiksi katsotut toimenpiteet kuntalaisten osallistamiseksi. Osallisuuden kokemus lisää hyvinvointia yksilön, yhteisön ja väestön tasolla. Sen mahdollistaminen asukkaille on kaupungin lakisääteinen velvollisuus.

Ylöjärvellä toimii kuntalaisdemokratiaa edistävä ja kehittävä asukaslautakunta. Sen alaisuudessa toimii eri kuntalaisryhmiä edustavat kuusi neuvostoa, lapsi- ja nuorisoneuvosto, mielenterveysneuvosto, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto, Kuru-neuvosto ja Viljakkala-neuvosto. Neuvostot ovat edustamansa kuntalaisryhmän vaikuttamiskanavia. Ne voivat vaikuttaa asioihin, joilla on merkitystä edustetun ryhmän hyvinvointiin, osallisuuteen tai ryhmän saamiin palveluihin.

Nuorisovaltuusto on poliittisesti sitoutumaton ylöjärveläisten nuorten vaikuttajaryhmä, joka valvoo ja edistää paikallisten nuorten etua. Vaikuttamisen kanavina toimivat myös asiakasraadit, joissa kuntalaiset pääsevät kehittämään, toteuttamaan ja arvioimaan käyttämiään palveluita.

Järjestötoiminta ja vapaaehtoistyö tarjoavat ylöjärveläisille tärkeän osallisuuden kanavan. Järjestöyhteistyön voimavarat lisääntyivät päätoimisen hyvinvointikoordinaattorin aloitettua tehtävässään, sillä työnkuvaan kuuluu myös järjestöjen yhdyshenkilönä toimiminen. Vuonna 2019 Ylöjärvellä aloitti kaksi Järjestö2.0-hankkeen kouluttamaa vapaaehtoista järjestöagenttia. Seuraparlamentti jatkoi toimintaansa ja marraskuussa 2020 kaupunkiin perustettiin kulttuuriparlamentti. Vapaaehtoistyön koordinaatiota vahvistettiin yhteistyössä Ylöjärven seurakunnan kanssa Vapaaehtoistyö.fi-palvelinta hyödyntämällä.

Uutena toimintamuotona käynnistyivät vuosittaiset Kumppanuusfoorumit, joiden tarkoituksena on koota yhteen paikallisia kolmannen sektorin ja kaupungin toimijoita sekä muita sidosryhmiä verkostoitumaan ja kehittämään yhteistyötä. Vuoden 2019 Kumppanuusfoorumin teemana oli järjestöyhteistyön kehittäminen ja vuoden 2020 järjestötoimijoiden digiloikka. Vuonna 2020 otettiin käyttöön Järjestöyhteistyön ohje, joka kokoaa yhteen kaupungin järjestöille tarjoamat tuen muodot ja yhteistyön periaatteet Ylöjärvellä. Paikallisille järjestötoimijoille rakennettiin oma sivusto kaupungin nettisivujen yhteyteen. Samana vuonna käynnistyi myös järjestöjen uutiskirjekäytäntö aiemman seurakirjekäytännön rinnalle.

Osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia tarjottiin myös tapahtumien muodossa. Asukasiloja järjestettiin useista teemoista, kuten kaupungin sähköisistä palveluista, HINKU-työstä, joukkoliikenteen suunnitelmista ja kaupungin talousarviosta. Kulttuuripalvelut järjesti vuosittain lukuisia tapahtumia kaikenikäisille kuntalaisille yksin sekä yhdessä kaupungin muiden hallintokuntien ja paikallisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Kaupungin monet tapahtumat ja harrastusmahdollisuudet olivat tärkeä osa ylöjärveläisten vapaa-aikaa.

Ylöjärven kirjastot tarjosivat perinteisen lainaustoiminnan lisäksi maksutonta asiantuntevaa tietopalvelua, työskentelytiloja, yhteistyössä tuotettuja

tapahtumia sekä mahdollisuuksia ja opastusta digitaitojen kehittämiseksi. Ylöjärven kaupunginkirjaston toimipisteitä ovat pääkirjasto Leijan lisäksi Kurun ja Viljakkalan lähikirjastot sekä kirjastoauto Reppu.

Digitalisoituvassa yhteiskunnassa tuen tarjoaminen sähköisten palveluiden ja laitteiden käyttämiseen on vaikuttava keino lisätä kuntalaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Ylöjärven kaupunki oli toteuttamassa PiDiKe-hanketta (Pirkanmaan alueellisen digituen koordinoinnin kehittämishanke) vuosina 2019-2020. Ylöjärven kirjasto ja Tampereen seudun työväenopisto liittyivät hankkeessa muodostettuun digituen toimijoiden verkostoon hyvinvointikoordinaattorin toimiessa digitukitoiminnan yhteyshenkilönä ja jäsenenä hankkeen projektiryhmässä. Ylöjärveläisillä oli mahdollisuus varata kirjastosta aikoja tiettyinä päivinä henkilökunnan antamaan henkilökohtaiseen digiopastukseen, ja Tampereen seudun työväenopisto järjesti kuntalaisten digituen tarpeista lähtevää opetusta.

Kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma laadittiin vuosille 2017-2021. Sen tavoitteena on määritellä ja kuvata ne puitteet, keinot ja menetelmät, joiden avulla Ylöjärven kaupunki edistää yhdenvertaisuutta toiminnassaan tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Suunnitelman mukaan yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta on tärkeää tunnistaa syrjintä sekä puuttua siihen.

4. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen ja koordinaatio vuosina 2017–2020

4.1 Laaja hyvinvointikertomus 2017–2020

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 12.12.2016 valtuustokaudelle 2017-2020 laajan hyvinvointikertomuksen, jonka painopisteitä olivat:

- Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys / ehkäisevä päihdetyö)
- Turvallisuuden tukeminen ja vahvistaminen
- Arjessa pärjäämisen vahvistuminen

Painopisteet laadittiin koskemaan kaikkia väestöryhmiä silloisten strategisten linjausten mukaisesti. Kaupunkistrategian uudistuttua vuonna 2018 hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosa muokattiin sitä vastaavaan visuaaliseen muotoon yhtymäkohdat kaupunkistrategiaan huomioiden.

4.2 Hyvinvointiohjelmat ja -suunnitelmat

Laajaan hyvinvointikertomukseen sisältyvän suunnitelman lisäksi hyvinvointityötä toteutettiin useiden poikkihallinnollisten hyvinvointiohjelmien ja -suunnitelmien kautta, joista osa on kunnille lakisääteisiä.

- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2020-2024
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022
- Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä -Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022
- Turvallisuussuunnitelma 2019 -
- Osallisuussuunnitelma, vuosittain päivitetty
- Yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2021
- Terveysliikuntasuunnitelma 2017-2020
- Mielen terveys- ja päihdetyön suunnitelma 2017-2020
- Maankäytön ja palvelujen suunnittelu- ja toteutusohjelma MAPSTO

Täysin uusina suunnitelmina valtuustokaudella laadittiin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022, Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä - Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022 sekä Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2020-2024. Muita suunnitelmia päivitettiin niiden suunnitelmakausien vaihtuessa. Vastuussa suunnitelmien laatimisesta ja niiden käytännön toteutuksen koordinoinnista olivat seuraavat poikkihallinnolliset alatyöryhmät:

- Mielenterveystyöryhmä Miete, puheenjohtaja Paula Pasanen-Aro
- Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto Nootti, puheenjohtaja Tiina Salomäki
- Terveysliikuntatyöryhmä Terli, puheenjohtaja Sini Aalto
- Ravitsemustyöryhmä Ape, puheenjohtaja Sirpa Heikkilä
- Ehkäisevän päihdetyön työryhmä (perustettu 2019), puheenjohtaja Anna Koski
- Turvallisuustyöryhmä (alatyöryhmäksi 2019), puheenjohtaja Pekka Mansikkamäki

Edellä mainittujen suunnitelmien ja ryhmien lisäksi kaupungissa on useita muitakin poikkihallinnollisia kokoonpanoja ja suunnitelmia, joilla edistettiin ylöjärveläisten hyvinvoinnin edellytyksiä.

4.3 Hyvinvointityön rakenteet

Hyvinvointikoordinaattorin osa-aikaista tehtävää hoiti valtuustokauden alkaessa johtava hoitaja Soile Vuolle. Hänen sijaisenaan hyvinvointikoordinaattorin tehtävässä toimi vastaava terveydenhoitaja Laura Tyyskänen maaliskuusta 2018 toukokuuhun 2019.

Kaupungin hyvinvointityön johtamisesta vastasi vuosina 2017-2019 hyvinvointiryhmä. Hyvinvointiryhmän tehtävänä oli vastata hyvinvoinnin toteutumisesta kaupunkistrategian pohjalta, koordinoida ja linjata hyvinvoinnin johtamisen painopistealueita ja verkostoitumista, vastata hyvinvoinnin vuosittaisesta raportoinnista ja valtuustokauden raportoinnista päätöksentekijöille ja kuntalaisille, seurata ja ennakoida toimintaympäristön muutosten vaikutuksia hyvinvointiin sekä tukea alatyöryhmien toimintaa. Moniammatillisen, 15-jäsenen ryhmän puheenjohtajana toimi terveys- ja sosiaalijohtaja Anne Santalahti. Hyvinvointiryhmän tukena toimivat moniammatilliset alatyöryhmät (ks. kohta 4.2).

4.4 Vahva resurssilisäys hyvinvointityön koordinaatioon

Valtuustokauden aikana hyvinvointityön resursointiin tehtiin huomattavia lisäyksiä ja hyvinvointijohtamisen rakennetta muutettiin. Kaupunkiin perustettiin kokoaikainen hyvinvointikoordinaattorin toimi, johon valittiin TtM, sh (AMK) Anna Koski. Hän aloitti tehtävässä toukokuussa 2019. Tehtävä sijoittuu keskushallintoon kehityspalveluiden vastualueelle. Työnkuvaan sisältyy poikkihallinnollisen ja ylisektoraalisen hyvinvointityön koordinaation lisäksi ehkäisevän päihdetyön koordinointi, järjestöyhteistyön koordinointi sekä alueellinen verkosto- ja hanketyö. Hyvinvointikoordinaattori toimii kaupungin Hyte-työryhmän sekä ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmän puheenjohtajana sekä hyte-asioiden esittelijänä kaupungin johtoryhmässä.

Hyvinvointiryhmä päätti esittää uutta mallia hyvinvointityön johtamisen rakenteeksi. Kaupunginjohtajan tekemän viranhaltijapäätöksen mukaisesti hyvinvointiryhmä lakkautettiin ja sen tehtävät jaettiin 1.1.2020 alkaen kaupungin johtoryhmän ja uuden Hyte-työryhmän kesken, joka muodostuu alatyöryhmien puheenjohtajista, kehitysjohtajasta sekä vanhustyön johtajasta.

Katso seuraavalta sivulta rakennekuva: Hyvinvointijohtamisen rakenne vuonna 2020.

Hyvinvointityön poikkihallinnollisten alatyöryhmien kokoonpanoja päivitettiin ja ne kirkastivat tehtävänsä ja toimintasuunnitelmaansa hyvinvointikoordinaattorin fasilitoimina. Uutena alatyöryhmänä aloitti Ehkäisevän päihdetyön ryhmä. Alatyöryhmien kokonaisuuteen nimettiin vielä kaupungin monialainen Turvallisuuustyöryhmä. Alatyöryhmien toimikausi päättyi vuoden 2020 loppuun. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiolle perustettiin oma kustannuspaikka ja se sai oman budjetin, joka pääasiassa koostuu hyvinvointikoordinaattorin henkilöstökuluista.

Hyvinvointikoordinaattorin toimesta kaupungin kotisivujen yhteyteen perustettiin elokuussa 2019 blogi nimeltä Hyvinvoinnin talkoot - Blogi ylöjärveläisestä hyvinvointityöstä ja sen tekijöistä. Sen tarkoituksena on tehdä näkyväksi Ylöjärvellä toteutettavaa hyvinvointityötä asukkaille, kaupungin toimijoille ja kaikille hyvinvointityöstä kiinnostuneille. Blogi päivittyi noin kahden viikon välein uudella, paikallisen toimijan kirjoittamalla bloggauksella.

Hyvinvointikoordinaattori osallistui vuoden aikana alueelliseen verkostotyöhön (Hyvinvointikoordinaattoreiden alueellinen verkosto, Pirkanmaan alueellinen terveyden edistämisen työryhmä, Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto), kaupungin HINKU-työhön ja oli mukana kaupungin sisäisissä sekä alueellisissa poikkihallinnollisissa hankkeissa kuten Digituen alueellisen koordinaation kehittämishanke Pirkanmaalla (PiDiKe) sekä Edistynyt analytiikka kuntaorganisaation lapsiperheiden palveluiden tiedolla johtamisessa - projekti.

Hyte-työryhmä

alatyöryhmien foorumi. Koordinoi ja tukee ryhmiä hyvinvointisuunnitelmien laadinnassa sekä niiden jalkauttamisen varmistamisessa. Työryhmä osallistuu tarvittaessa joryssä esiteltävien asioiden valmisteluun.

- Anna Koski, hyvinvointikoordinaattori, pj. EPT
- Paula Pasanen-Aro, pj. MIETE
- Tiina Salomäki, pj. NOOTTI
- Sirpa Heikkilä, pj. APE
- Sini Aalto, pj. TERLI
- Pekka Mansikkamäki, pj. TURVALLISUUS
- Sirpa Ellala, vanhustyön johtaja
- Kehitysjohtaja

Hyvinvointikoordinaattori

- Raportoiminen kaupungin johtoryhmälle hyvinvointitilanteesta ja -työstä.
- HYTE-työryhmän puheenjohtaja
- Hyvinvointikertomustyön koordinointi
- Yhteistyöstä huolehtiminen kunnan toimialojen ja muiden toimijoiden kanssa
- Hyvien käytäntöjen levittäminen
- Foorumien ja koulutusten järjestäminen
- Viestinnälliset tehtävät
- Kansallisten terveyden edistämisen ja hyvinvointiohjelmien toimeenpanon tukeminen

Kaupungin johtoryhmä

vastaa hyvinvointityöstä ja sen koordinoinnista kaupunkistrategian mukaisesti koko kaupungin toimialojen ja sidosryhmien tasolla. Vastaa laajan hyvinvointikertomuksen laadinnasta, siitä tiedottamisesta ja sen toteutumisen vuosittaisesta arvioinnista. Lisäksi johtoryhmä vastaa kaupunkilaisten hyvinvoinnin sekä laajan hyvinvointikertomuksen sisältämän hyvinvointisuunnitelman toteutumisen raportoinnista päättäjille ja kaupunkilaisille vuosittain sekä valtuustokausittain.

Johtoryhmä seuraa ja ennakoii toimintaympäristön muutosten vaikutuksia kaupunkilaisten hyvinvointiin ja linjaa hyvinvointityötä laajan hyvinvointikertomuksen painopisteiden mukaisesti. Hyvinvointityön asioiden esittelijänä johtoryhmässä toimii hyvinvointikoordinaattori tai kehitysjohtaja.

Alatyöryhmät

- Seuranta
- Raportointi HYTE-työryhmässä vuosisuunnitelman mukaisesti
- Vastaa hyvinvoinnin tavoitteiden ja hyvinvointiohjelman jalkauttamisesta palveluihin
- Koordinoi asukkaiden ja sidosryhmien kuulemistä hyvinvointiohjelman osalta
- Alatyöryhmien puheenjohtajat HYTE-työryhmässä viestijöinä
- Määrittävät LHVK- kausittain

Ehkäisevä päihdetyö

Mielenterveys

Lasten ja nuorten hyvinvointi

Ravitsemus

Terveysliikunta

Turvallisuus

5. Johtopäätökset Ylöjärven vahvuuksista ja kehittämiskohteista väestön hyvinvoinnin edistämisessä

5.1 Kuntalaisten hyvinvointi ja sen edistäminen kaupungin toimintana

Ylöjärveläisten vointi ja elämänlaatu näyttäytyvät vuosia 2017-2020 kuvaavan tilastotiedon ja kaupungin oman hyvinvointitiedon valossa monilta osin hyvinä ja valtakunnallista tasoa parempina. Laajan hyvinvointikertomuksen painopisteisiin eli asukkaiden terveellisten elintapojen, arjessa pärjäämisen ja turvallisuuden tukemisen tarpeisiin vastattiin monin palveluin, joissa hyödynnettiin käyttäjien arvioita.

Suuri osa raportoidusta hyvinvointityöstä painottui nuorten ikäryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Ylöjärvellä, missä väestörakenne on suhteellisen nuori ja lapsiperheitä on paljon, tätä voidaan pitää perusteltuna. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku ovat kuitenkin trendejä, jotka on otettava kaupungin toiminnassa jatkossa huomioon entistä painokkaammin. Työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvoinnin edistäminen on ollut tärkeää nuorempien ikäryhmien rinnalla tähänkin asti, ja sen eteen tehtiin määrätietoisesti työtä useilla kaupungin toimialoilla.

Kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta kuvaava TEA-viisari (2020) osoittaa, että kokonaistasolla Ylöjärven kaupungin toiminta asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on toteutunut valtakunnalliseen tasoon nähden monilta osin varsin hyvin. Parhaiten se toteutuu lukiokoulutuksessa ja liikunnassa, kun taas esimerkiksi perusopetuksen ja kuntajohdon voimavarojen osalta on vielä jossain määrin parannettavaa.

Käytännön haasteena näyttäytyi hallinto- ja sektorirajojen ylittämisen vaikeus. Kuntalaiselle tuotettavat palvelut mielletään yleisemmin oman hallinnonalan kuin muiden osastojen kanssa yhteistyössä suunniteltuna, kuntalaisen kokonaisuutena kohtaavana toimintana. Poikkihallinnollista yhteistyötä vahvistamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi asiakaslähtoisempää ja siihen olisi käytettävissä kaupunkiorganisaatioon ja sen kumppaneihin sitoutunut osaaminen, resurssit ja niistä syntyvä synergia täysimittaisesti. Tämä edellyttäisi hyvinvointityön merkityksen entistä selkeämpää sisäistämistä ja sitoutumista siihen paitsi eri hallinnonaloilla, myös ylimmässä ja keskijohdossa sekä työntekijätasolla. Muuten hyvinvointityölle asetetut painopisteet ja tavoitteet välittyvät kuntalaisraportointiin saakka vain satunnaisesti.

Ihminen tarvitsee ravintoa, liikuntaa ja unta voidakseen hyvin. Pitkälti terveydenhuollon vastuulla oleva elintapaohjaus ja terveyserojen kaivaminen niihin vaikuttamalla on kuitenkin vain ohut siivu kaupungin mahdollisuuksista väestönsä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvoinnin henkisiä, yhteisöllisiä ja ympäristöllisiä edellytyksiä kehittämällä kuntalaisille on luotavissa monentyyppistä arvoa. Koska monet hyvinvointiin vaikuttavat tekijät ovat riippuvuussuhteissa keskenään, tarve kokonaisvaltaiseen, pitkäjänteiseen ajatteluun ja yhteistyöhön on suuri.

Ylöjärven näköpiirissä olevissa muutoksissa vaikuttavan hyvinvointityön merkitys kasvaa. Sote-uudistuksen poistaessa kunnan vastuun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä vuonna 2023, kuntalain 410 §/2015 ja terveydenhuoltolain 1326 §/2010 asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi hallinnonalojen rajat ylittäen velvoittavat kaupunkia edelleen. Lisäksi esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja digitalisaation kaltaiset megatrendit näkyvät ylöjärveläisten arjessa ja hyvinvoinnin puitteissa vuosina 2021-2024 yhä vahvemmin. Niiden kanssa pärjääminen edellyttää kaupungilta uudenlaista ajattelua sisäisen yhteistyönsä organisoinnista ja toteuttamisesta, yhteisiä toimia sen kaikkien toimialojen kesken sekä sidosryhmien ottamista niihin mukaan. Päätösten ja niitä seuraavan toiminnan tulee perustua tutkittuun tietoon ja yhdessä kuntalaisten kanssa luotuihin näkemyksiin hyvinvoinnin kehittämisen tarpeista. Näistä lähtökohdista Ylöjärvellä on rohkeana edelläkävijänä entistä paremmat mahdollisuudet kuntalaisten osallisuuden mahdollistamaan hyvien arkiympäristöjen rakentamiseen vuosina 2021-2024.

5.2 Koronakriisi ja hyvinvoinnin näkymät Ylöjärvellä

Tässä hyvinvointikertomuksessa tehty väestön hyvinvoinnin tilan tarkastelu perustuu pääasiassa ennen koronapandemiaa kerättyyn tilastotietoon. Kestilän ym. (2020) mukaan koronapandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia etenkin niiden henkilöiden toimeentuloon ja hyvinvointiin, jotka ovat olleet jo aikaisemmin eri tavoin vaikeissa sosiaalisissa tilanteissa. Tällaisia vaikeassa tilanteessa olevia ovat esimerkiksi toimeentulotuen tarpeessa olevat henkilöt ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujat. Toisaalta suositusten ja rajoitusten vaikutukset näkyvät esimerkiksi kuntalaisten palveluiden käytössä ja niiden tarjonnassa sähköisen asioinnin lisääntymisenä.

Pandemian vaikutukset Ylöjärven väestön hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueisiin voivat siis muuttaa tässä asiakirjassa kuvattua tilannetta, mutta sen laatimishetkellä loppuvuodesta 2020 vaikutuksia on kokonaisuudessaan vielä vaikea ennustaa. Kuten Sitran (2020) katsauksessa todetaan, koronakriisi on luonut epävarmuuden ja epäjatkuvuuden tilan, jossa tulevaisuuden kehityssuunnat ovat tavallista enemmän auki. Pandemian vaikeutumisella tai pitkittymisellä olisi merkittäviä vaikutuksia koko Suomen väestön hyvinvointiin, palvelujärjestelmän toimintaan ja kansantalouteen (Kestilä ym. 2020).

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen pitkällä tähtäimellä on tärkeää koronapandemian kaltaisia akuutteja henkeä ja terveyttä uhkaavia kriisejä ajatellen. Ylöjärven väestön kunto ja elämänlaatu luovat lähtökohdat sille, minkälaisin voimavaroin se selviää tulevista kriiseistä, ja minkä laatuiset vauriot niistä lopulta koituvat kaupungin korjattaviksi. Kysymys on myös kaupungin ja laajemmin koko yhteiskunnan selviytymisen edellytyksistä, sillä ilman hyvinvoivia kuntalaisia ei voi olla hyvinvoivaa kaupunkiaakaan.

6. Kaupunkistrategia hyvinvointityön ohjaajana

Ylöjärven kaupunkistrategia on ylin kaupungin toimintaa, valintoja ja tulevaisuuden suunnittelua ohjaava asiakirja. Vuonna 2018 hyväksytty kaupunkistrategia ulottuu vuoteen 2028 asti. Se kiteyttää kaupungin visioksi eli tahdoksi ja tavoitteeksi ”Ylöjärvi - rohkea edelläkävijä”.

Kaupungin arvoiksi, jotka ohjaavat kaikkea kaupungin ja sen työntekijöiden toimintaa, on määritelty:

- vastuullisuus
- kehitysrohkeus
- oikeudenmukaisuus
- turvallisuus.

Kaupungin toimintaa tarkastellaan strategiassa kolmen eri roolin kautta, jotka ovat

- elinvoimarooi
- sivistys- ja hyvinvointirooli
- yhteisö- ja demokratiarooi.

Laaja hyvinvointikertomus on väline kaupunkistrategian toteuttamiseen valtuustokaudella 2021-2024. Toteutussuunnitelma hyvinvointityön painopisteisiin ja tavoitteisiin pääsemiseksi konkretisoituu kaikkien kolmen strategiaronin kautta.

7. Hyvinvointi- suunnitelma vuosille 2021–2024

Tähän asiakirjaan sisältyvässä suunnitelmassa vuosille 2021-2024 hyvinvoinnin edistäminen ymmärretään valtion hyvinvointityön linjausten (ks. luku 1.2) mukaisesti laaja-alaisena toimintana, jonka seurauksena ylöjärveläiset voivat hyvin ja kokevat osallisuutta.

Hyvinvoinnilla ja terveydellä ei viitata vain sairauden tai pahoinvoinnin puuttumiseen, vaan ylöjärveläisen kokonaisvaltaiseen kokemukseen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Kysymys on parhaan mahdollisen, elämisen arvoisen elämän mahdollistamisesta Ylöjärvellä kuntalaisen ikään, asuinpaikkaan ja muihin lähtökohtiin katsomatta. Siinä onnistumiseksi tarvitaan valtioneuvoston linjausten mukaisesti toimia kaikilla hallinnonaloilla sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysten tekemistä.

Suunnitelma jakaantuu kolmeen vuosien 2021-2024 kaupungin toiminnassa korostuvaan painopisteeseen: hyvinvointia tukeva elinympäristö, toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen ja hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen.

**Hyvinvointia
tukeva elinympäristö**

**Toisista välittäminen
ja yhdessä tekeminen**

**Hyvinvointia rakentavien
valintojen tukeminen**

7.1 Hyvinvointia tukeva elinympäristö

Laadukkaat ja monikanavaiset palvelut

Kuntalaisen turvallisuus

Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

Painopiste Hyvinvointia tukeva elinympäristö viittaa niihin henkisiin, fyysisiin ja sosiaalisiin puitteisiin, jotka mahdollistavat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin Ylöjärvellä. Painopisteen alle kuuluu kolme tavoitetta, joiden toteutussuunnitelma on esitetty seuraavien taulukoiden muodossa.

7.1.1 Laadukkaiden ja monikanavaisten palveluiden järjestäminen

Tähän tavoitteeseen pyritään viidellä toimenpiteellä: 1) Kaupungin EVA-mallin luominen ja käyttöönotto 2) Yhteiskehittämisen menetelmien käytön edistäminen palveluiden kehittämisessä 3) Digituen mahdollistaminen kuntalaisille ja 4) Paikkatiedon hyödyntäminen hyvinvointitekijöiden tunnistamisessa. Lisäksi sote-uudistuksen toteutuessa 5) laaja hyvinvointikertomus tulee päivittää.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointi-suunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
Yhteisö- ja demokra- tiarooli (sk1) Kehitämme päätöksenteon avoimuutta ja ennakoitavuutta sekä vahvistamme asukkaiden osallisuutta.	Kaupungin EVA-mallin luominen ja käyttöönotto	<ul style="list-style-type: none"> Kaikki hallinnon- alat Viranhaltijat Päätäjät Hyvinvointi- koordinaattori (tutor) 	<ul style="list-style-type: none"> Kaupunginvaltuusto 24.04.2017 § 35 Kuntaliitto 	Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa: kyllä/ei
Yhteisö- ja demokra- tiarooli (sk1) ks.edellä ja (sk 2): Edistämme kaupungin toimintojen digitalisaatiota. Kehitämme älykkäitä ja helppokäyttöisiä palveluita asiakaslähtöisesti.	Yhteiskehittämisen menetelmien käytön edistäminen palveluiden kehittämisessä	<ul style="list-style-type: none"> Kaikki hallinnon- alat 	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen laaja hyvinvointikertomus 2021-24 	Kunnassa on käytössä yhteiskehittämisen periaate, jossa sovittu miten kuntalaiset osallistuvat palveluidensa ideointiin, suunnitteluun, testaamiseen sekä toteutukseen yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa: kyllä/ei
Yhteisö- ja demokra- tiarooli (sk 2) ks. edellä Sivistys- ja hyvinvointi- rooli (sk 1) Järjestämme laadukkaita ja vaikuttavia sivistyspalveluita. Reagoimme palvelutarpeiden muutoksiin sujuvasti ja kustannustietoisesti.	Digituen mahdollistaminen kuntalaisille	<ul style="list-style-type: none"> Hallinto ja talous Sivistys Perusturva Järjestöt 	<ul style="list-style-type: none"> Pirkanmaan digi- tuen alueellisen koordinaation kehittämishanke 	Digitukea kunnassa tarjoavien tahojen määrä
Sivistys- ja hyvinvoin- tirooli (sk 3) Lisäämme arkiliikuntaa suosivia olosuhteita ja kuntalais- ten harrastusmahdollisuuksia. Edistämme turvallisen, kestävä, ympäristöystävällisen ja viihtyisän elinympäristön rakentumista.	Paikkatiedon hyödyntäminen hyvinvointitekiäjien tunnistamisessa	<ul style="list-style-type: none"> Tekniikka ja ympä- ristö Kaikki hallinnon- alat 	<ul style="list-style-type: none"> Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointiympäristön kehittämisohjelma HYMY-hankkeen tulokset 	Alakoulun, päivittäistavarakaupan ja virkistysalueen saavutettavuus
	Laajan hyvinvointikertomuksen päivittäminen sote-uudistuksen toteutuessa	<ul style="list-style-type: none"> Kaupungin johto- ryhmä Hyte-työryhmä Hyvinvointi- koordinaattori 	<ul style="list-style-type: none"> Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus -kehittämishjelma 	Itsearviointi hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta ja hyödyntämisestä Itsearviointi kunnan hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosesseista

7.1.2 Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen

Kuntalaisen turvallisuutta edistetään kolmella toimenpiteellä: 1) Liikenneturvallisuuden edistäminen 2) Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja 3) Ankkuri-toiminnan ja Näppihaukka-toimintamallin toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennaltaehkäisemiseksi.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk3) Edistämme turvallisen, kestävän, ympäristöystävällisen ja viihtyisän elinympäristön rakentumista.	Liikenneturvallisuuden edistäminen	<ul style="list-style-type: none">• Kaikki hallinnonalat• Poliisi• Liikenneturva• Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	<ul style="list-style-type: none">• Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä• Kestävän liikkumisen työryhmä	Liikennevahinkojen uhrin / 1000 asukasta
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk2) Painotamme hyvinvointia edistävää työssä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja matalan kynnyksen palveluita, joita on tarjolla kaikkeinikäisille kuntalaisille. Hyvinvointitavoitteenamme on terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistaminen.	Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen	<ul style="list-style-type: none">• Perusturva• Sivistys	<ul style="list-style-type: none">• Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021 (STM)• Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025 (STM)	Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk2) ks. edellä	Ankkuri-toiminnan ja Näppihaukka-toimintamallin toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennaltaehkäisemiseksi	<ul style="list-style-type: none">• Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut• Nuorisopalvelut• Sosiaalipalvelut• Poliisi	<ul style="list-style-type: none">• Turvallisuus-suunnitelma	Nuorten (15-29 -vuotiaat) tekemät rikokset

7.1.3 Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

Tavoitteeseen pyritään kahdella toimenpiteellä, jotka ovat 1) kulttuurihyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa sekä 2) kuntalaisen osallistumismahdollisuus taiteeseen ja kulttuuriin 100 minuuttia viikossa.

Taulukossa on kuvattu näiden toimenpiteiden yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 1) Järjestämme laadukkaita ja vaikuttavia sivistyspalveluita. Itse tuotettujen palvelujen rinnalla voimme käyttää vaihtoehtoisia palvelujen tuottamistapoja.</p> <p>(sk 2) Painotamme hyvinvointia edistävässä työssä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja matalan kynnyksen palveluita.</p>	Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa	<ul style="list-style-type: none">• Kaikki hallinnonalat• Järjestöt• Seurakunta• Yritykset	<ul style="list-style-type: none">• Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma	<ul style="list-style-type: none">• Tampereen seudun työväenopiston kulttuurialan opetustuntit/1000 asukasta• Kirjaston tapahtumiin osallistuneiden määrä / 1000 asukasta.• Kulttuuripalveluiden tapahtumiin osallistuneiden määrä/1000 asukasta
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 1 ja sk 2) ks. edellä.</p>	Kuntalaisen osallistumismahdollisuus taiteeseen ja kulttuuriin 100 min./viikko	<ul style="list-style-type: none">• Sivistys• Perusturva• Järjestöt	<ul style="list-style-type: none">• Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma• Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla-hanke (mikäli toteutuu)	<ul style="list-style-type: none">• Kirjastokäynnit / asukas• Kokonaislainaus / asukas• Taiteen perusopetuksen oppilaspaikka määrä

7.2 Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

Perheiden tukeminen

Osallisuuden vahvistaminen

**Järjestöjen, vapaaehtoisten
ja muiden toimijoiden
mahdollisuuksien edistäminen**

Painopiste Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen merkitsee yhteisöllisyyttä, jota syntyy kaikenlaisten perheiden kodeissa ja niiden ulkopuolella ylöjärveläisten kesken. Painopisteen alle kuuluu kolme tavoitetta, joiden toteutussuunnitelma on esitetty seuraavien taulukoiden muodossa.

7.2.1 Perheiden tukeminen

Perheitä tuetaan viidellä eri toimenpiteellä, jotka ovat 1) Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä 2) Viestintä ja tiedottaminen lasten, nuorten ja perheiden tukimuodoista ja palveluista 3) Ikääntyneen kuntalaisen mahdollisuus asua omassa kodissaan 4) Omaishoidon riittävä resursointi 5) Erialaisten perhemuotojen yhdenvertaisuuden edistäminen.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk2) Painotamme hyvinvointia edistävissä työssä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja matalan kynnyksen palveluita, joita on tarjolla kaikenkäisille kuntalaisille.</p> <p>Hyvinvointitavoitteenamme on terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Tuemme kuntalaisia ottamaan vastuuta omasta ja lähipiirinsä hyvinvoinnista. Kannustamme asukkaita yhteisöllisyyteen ja vapaaehtoistoimintaan.</p>	Vanhempien tukemisen kasvatustehtävässä	<ul style="list-style-type: none"> Sivistys Neuvolat ja koulu-terveydenhuolto Perheneuvola, perhekioski Perhetyö Ehkäisevät ja korjaavat hyvinvointipalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 	<p>Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p> <p>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä</p>
<p>Yhteisö- ja demokraatiarooli (sk 3) Ylöjärven kaupunki viestii aktiivisesti monipuolisia kanavia käyttäen.</p>	Viestintä ja tiedottaminen lasten, nuorten ja perheiden tukimuodoista ja palveluista	<ul style="list-style-type: none"> Sivistys Vapaa-aikapalvelut Neuvolat, koulu-terveydenhuolto Ehkäisevät ja korjaavat hyvinvointipalvelut Hallinto ja talous 	<ul style="list-style-type: none"> Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 	Itsearviointi kuntien opiskeluhoitoyhtymien toiminnasta
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli, (sk2) ks. edellä, sekä (sk3)</p> <p>Edistämme turvallisen, kestävä, ympäristöystävällisen ja viihtyisän elinympäristön rakentamista. Parannamme energiatehokkuutta ja otamme kaupunkisuunnittelussa huomioon eri tasoilla päätetyt ilmastotavoitteet.</p>	Ikääntyneen kuntalaisen mahdollisuus asua omassa kodissaan	<ul style="list-style-type: none"> Tekniikka ja ympäristö Perusturva Kotihoito 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 	75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutuskunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2) ks. edellä</p>	Omaishoidon riittävä resursointi	<ul style="list-style-type: none"> Hoito- ja kuntoutuspalvelut Sosiaalityön palvelut 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 	Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2) ks. edellä</p>	Erilaisten perhemuotojen yhdenvertaisuuden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> Kaikki hallinnonalat 	<ul style="list-style-type: none"> Yhdenvertaisuussuunnitelma 	

7.2.2 Osallisuuden vahvistaminen

Osallisuuden vahvistaminen perustuu seuraaviin toimenpiteisiin 1) Lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen 2) Työllistymisen edistäminen työllisyyden kuntakokeilulla 3) Ikääntyneiden toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen 4) Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toimintaosallisuus) ja tasa-arvon edistäminen eri ikä- ja väestöryhmissä sekä 5) Arkeen Voimaa -toimintamalli elämänlaadun ja arkipärjäämisen vahvistajana.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2 ja 3): Painotamme hyvinvointia edistävissä työssä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja matalan kynnyksen palveluita, joita on tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille.</p> <p>Hyvinvointitavoitteenamme on terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistaminen.</p> <p>Tuemme kuntalaisia ottamaan vastuuta omasta ja lähipiirinsä hyvinvoinnista.</p>	<p>Lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sivistys Perusturva: Neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, perheneuvola, perhekeski Järjestöt Seurakunta 	<ul style="list-style-type: none"> Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Osallisuussuunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma OKM: Harrastamisen Suomen malli 	<p>Tyytyväinen elämään tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p> <p>Nuorisopassin käyttö määrä</p>
<p>Elinvoimarooi (sk 4): Uudistamme työllisyyspalvelujen toimintamallin ja toteutuksen</p> <p>Yhteisö- ja demokraatiarooi (sk 3): Kannustamme ja tuemme asukkaita sekä yhteisöjä aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Tuemme asukkaiden omatoimisuutta, vapaaehtoistyötä ja kolmannen sektorin toimintaa</p>	<p>Työllistymisen edistäminen työllisyyspalvelujen kunkokeilulla</p>	<ul style="list-style-type: none"> Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> Suomen hallituksen esitys kokeilu- laiksi Kaupunginvaltuusto 9.3.2020 § 16 Työllisyystyöryhmä 	<p>Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15-64-vuotiaista</p>
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2 ja 3): ks. edellä</p>	<p>Ikääntyneiden toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kaikki hallinnon alat Järjestöt Yritykset Seurakunta 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi Terveysliikuntasuunnitelma Osallisuussuunnitelma 	<p>Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemus- ja liikkumistottumusten lisäämiseksi</p>
<p>Yhteisö- ja demokraatiarooi (sk 3) ks. edellä</p> <p>Yhteisö- ja demokraatiarooi (sk 1) Kehitämme päätöksenteon avoimuutta ja ennakoitavuutta sekä vahvistamme asukkaiden osallisuutta.</p>	<p>Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toimintaosallisuus) ja tasa-arvon edistäminen eri ikä- ja väestöryhmissä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hallinto ja talous Kaikki hallinnon alat 	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuussuunnitelma Yhdenvertaisuussuunnitelma 	<p>Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % ääni-oikeutetuista</p> <p>Tuntee itsensä osalliseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p>
<p>Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2 ja 3): ks. edellä</p>	<p>Arkeen Voimaa -toimintamalli elämänlaadun ja arkipäijämisen vahvistajana</p>	<ul style="list-style-type: none"> Perusturva Vapaaehtoiset 	<ul style="list-style-type: none"> Kuntaliitto 	<p>Käynnistyneiden ryhmien, osallistujien ja vapaaehtoisohjaajien määrä/vuosi</p>

7.2.3 Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen

Tämän tavoitteen toteuttaminen perustuu kolmeen toimenpiteeseen, jotka ovat: 1) Järjestöjen tukimuotojen kehittäminen ja niistä tiedottaminen 2) Vapaaehtoistyön tarjoaminen, hyödyntäminen ja koordinointi 3) Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toimintaosallisuus) mahdollistaminen järjestöille, yrityksille, yhteisöille ja muille toimijoille.

Taulukossa on kuvattu näiden toimenpiteiden yhteys kaupunkistrategiaan, niiden toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaavaan ohjelmaan sekä vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
Yhteisö- ja demokraatiarooli (sk 3): Kannustamme ja tuemme asukkaita sekä yhteisöjä aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Tuemme asukkaiden omaoimisuutta, vapaaehtoistyötä ja kolmannen sektorin toimintaa.	Järjestöjen tukimuotojen kehittäminen ja niistä tiedottaminen	<ul style="list-style-type: none"> Hallinto ja talous Vapaa-aikapalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt 	<ul style="list-style-type: none"> Järjestöyhteistyön ohje 	Itsearviointi seurojen, yhdistysten ja kunnan yhteistyöstä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi
Yhteisö- ja demokraatiarooli (sk 3): ks. edellä.	Vapaaehtoistyön tarjoaminen, hyödyntäminen ja koordinointi	<ul style="list-style-type: none"> Hallinto ja talous Seurakunta Järjestöt Kaikki hallinnonalat 	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuus-suunnitelma Järjestöyhteistyön ohje 	Vapaaehtoistyö.fi-palvelussa avattujen vapaaehtoistehtävien määrä kunnassa / vuosi
Yhteisö- ja demokraatiarooli (sk 3): ks. edellä.	Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toimintaosallisuus) mahdollistaminen järjestöille, yrityksille, yhteisöille ja muille toimijoille	<ul style="list-style-type: none"> Hallinto ja talous Järjestöt Yritykset Yhteisöt 	<ul style="list-style-type: none"> Osallisuus-suunnitelma Järjestöyhteistyön ohje Terveysliikunta-suunnitelma 	<p>Palveluiden suunnittelussa hyödynnetään asiakasraateja/ kyllä/ei</p> <p>Kunnan palveluiden suunnittelussa/ kehittämistyössä hyödynnetään kokemusasiantuntijoita/kyllä/ei</p> <p>Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikunta-seurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen./ kyllä/ei</p>

7.3 Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

Päihteettömyyden tukeminen

Kestävän liikkumisen lisääminen

Ilmastonmuutosta hillitsevien elintapojen edistäminen

Hyvinvointia rakentavien valintojen tukemisella tarkoitetaan ylöjärveläisen tukemista valinnoissa, joita hän tekee oman, läheistensä ja ympäristön hyvinvoinnin mahdollistamiseksi. Painopisteen alle kuuluu kolme tavoitetta, joiden toteutussuunnitelma on esitetty seuraavien taulukoiden muodossa.

7.3.1 Päihteettömyyden tukeminen

Tavoitteeseen pyritään Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman (2020-2024) mukaisin keinoin, jotka ovat seuraavat 1) Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa 2) Päihdehaitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen koordinoitun tiedotuksen avulla 3) Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa 4) Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä 5) Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä 6) Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointi-suunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2) Painotamme hyvinvointia edistävissä työssä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja matalan kynnyksen palveluita, joita on tarjolla kaikkeinikäisille kuntalaisille. Hyvinvointitavoitteenamme on terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Tuemme kuntalaisia ottamaan vastuuta omasta ja lähi-piirinsä hyvinvoinnista.	Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki hallinnonalat ja muut sidosryhmät • Perusturvalautakunta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 	Itsearviointi kunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteista
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2): ks. edellä.	Päihdehaitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen koordinoitun tiedotuksen avulla	<ul style="list-style-type: none"> • EPT-koordinaattori • Vastuualueiden nimeämät yhteyshenkilöt • Virkamiehet • Työntekijät • Kuntalainen ja yhteisöt 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2): ks. edellä.	Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa	<ul style="list-style-type: none"> • Perusturva • Sivistys • Työllisyyspalvelut • Työterveyshuolto 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma • Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma • Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2): ks. edellä.	Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä	<ul style="list-style-type: none"> • Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto • Poliisi • Yritykset • EPT-koordinaattori • Kaupungin lupa-vastaava 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2): ks. edellä.	Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki hallinnonalat • Järjestöt • Seurakunta • Tampereen seudun työväenopisto • Alueelliset viranomaiset 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2): ks. edellä.	Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki hallinnonalat • Esimiehet • Vastuualueen nimeämä yhteyshenkilö • EPT-koordinaattori ja -ryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit

7.3.2 Kestävän liikkumisen lisääminen

Kestävää liikkumista lisätään neljällä toimenpiteellä: 1) Eri ikäryhmille ja erityisryhmille soveltuvien liikuntamuotojen tarjoaminen 2) Luonto- ja liikunta-alueista huolehtiminen 3) Arjen sujuvuutta tukevien joukkoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen 4) Vastuullisen liikennekäyttämisen edistäminen.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistrategiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitelmaan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoittava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 3) Lisäämme arkiliikuntaa suosivia olosuhteita ja kuntalaisien harrastusmahdollisuuksia. Edistämme turvallisen, kestävä, ympäristöystävällisen ja viihtyisän elinympäristön rakentumista. Parannamme energia- tehokkuutta ja otamme kaupunkisuunnittelussa huomioon eri tasoilla päätetyt ilmastotavoitteet.	Eri ikäryhmille ja erityisryhmille soveltuvien liikuntamuotojen tarjoaminen	<ul style="list-style-type: none"> Sivistyspalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Tampereen seudun työväenopisto Yritykset 	<ul style="list-style-type: none"> Terveysliikuntasuunnitelma MAPSTO Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 	<p>Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa./kyllä/ei</p> <p>Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille /kyllä/ei</p>
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 3) ks. edellä	Luonto- ja liikunta-alueista huolehtiminen	<ul style="list-style-type: none"> Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Ekokumppanit 	<ul style="list-style-type: none"> MAPSTO Terveysliikuntasuunnitelma 	Lähiliikuntapaikat ja liikuntapuiستot, määrä saavutettavuus ja tarve
Elinvoimarooi (sk 3) Kehitämme joukkoliikennettä ja liikennejärjestelmää sekä edistämme raitiotien toteutumista.	Arjen sujuvuutta tukevien joukkoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Tekniikka ja ympäristö Sivistys Perusturva Tampereen seudun joukkoliikenne 	<ul style="list-style-type: none"> Linjasto 2021 Seuratatikka Seudullinen liikennejärjestelmätyöryhmä Seudullinen LIIPY-työryhmä (liityntäpysäköinti ja matkakaketjut) Seudullinen KÄPY 2.0 – työryhmä 	Kunnassa on asetettu kestävyystavoitteita kestävästä liikkumisesta (esim. julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn suosiminen)/kyllä/ei
Sivistys- ja hyvinvointirooli (sk 2) Tuemme kuntalaisia ottamaan vastuuta omasta ja lähi- piirinsä hyvinvoinnista. Kannustamme asukkaita yhteisöllisyyteen ja vapaaehtoistoimintaan.	Vastuullisen liikennekäyttämisen edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> Kaikki hallinnonalat Poliisi Liikenneturva Järjestöt Yritykset 	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvalisuuden ongelma-kohtia kartoittava työryhmä Kestävän liikkumisen työryhmä 	Liikennevahinkojen uhrit / 1000 asukasta

7.3.3 Ilmastonmuutosta hillitsevien elintapojen edistäminen

Tähän tavoitteeseen pyritään seuraavin keinoin: 1) Kestävien kulku-
muotojen osuuden kasvattaminen sekä kannustaminen kävelyyn
ja pyöräilyyn 2) Kasvispitoinen ja ravitsemussuositukset täyttävä
kaupungin ruokapalveluiden tarjonta 3) Kierrätys- ja lajittelumahdol-
lisuuksien parantaminen ja 4) Kestävän tulevaisuuskasvatuksen ja
Hinku-tiedotuksen lisääminen kuntalaisille ja järjestöille.

Taulukossa on kuvattu jokaisen toimenpiteen yhteys kaupunkistra-
tegiaan, sen toteuttamisen vastuutaho, yhteys hyvinvointisuunnitel-
maan tai muuhun ohjaava ohjelmaan sekä sen vaikuttavuutta osoit-
tava mittari.

Strategia	Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointi- suunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Mittarit
<p>Sivistys- ja hyvinvoin- tirooli (sk3) Lisäämme arkiliikuntaa suosivia olosuhteita ja kuntalais- ten harrastusmahdolli- suuksia.</p> <p>Edistämme turvallisen, kestävän, ympäristöy- stävällisen ja viihtyisän elinympäristön raken- tumista. Parannamme energiatehokkuutta ja otamme kaupunkisuun- nittelussa huomioon eri tasoilla päätetyt ilmasto- tavoitteet</p>	<p>Kestävien kulku- muotojen osuuden kasvattaminen sekä kannustaminen kä- velyyn ja pyöräilyyn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniikka ja ympä- ristö • Liikuntapalvelut • Ylöjärven yritys- palvelut • Tampereen seu- dun joukkoliikenne 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinku-tiekartta • Terveysliikunta- suunnitelma • Kestävän liikkumi- sen suunnitelma • MAPSTO • Linjasto 2021- uudistus • Tuhat jalkaa – Kävelyn ja pyöräilyn kehi- tämissuunnitel- ma (Ylöjärven kaupunki 2015, seudullinen 2020/2021 tait- teessa) • Canemure- seu- dullinen hanke- ryhmä • Seudullinen LIIPY- työryhmä 	<p>Kävely- ja pyöräily verkoston käyttäjä- määrien aktiivinen seuranta</p> <p>Pienhiukkaspitoisuuden väestöpainotettu kes- kiarvo</p>
<p>Sivistys- ja hyvinvointi- rooli (sk 3) ks. edellä</p>	<p>Kasvispitoinen ja ra- vitsemussuositukset täyttävä kaupungin ruokapalveluiden tarjonta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniikka ja ympä- ristö • Sivistys • Perusturva 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinku-tiekartta 	<p>Koulussa noudatetaan kouluruokailusuositus- ta koululounaan ja vä- lipalojen järjestämisessä, % peruskouluista</p>
<p>Sivistys- ja hyvinvointi- rooli (sk 3) ks. edellä</p>	<p>Kierrätys- ja lajitte- lumahdollisuuksien parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniikka ja ympä- ristö • Pirkanmaan Jätehuolto 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinku-tiekartta 	<p>Kierrätyspisteiden määrä</p>
<p>Sivistys- ja hyvinvointi- rooli (sk 3) ks. edellä</p>	<p>Kestävän tulevai- suuskasvatuksen ja Hinku-tiedotuksen lisääminen kuntalai- sille ja järjestöille</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki hallinno- nalat • Ylöjärven Vesi • Pirkanmaan Jätehuolto 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinku-tiekartta 	<p>Kunnan itsearviointi</p>

8. Laajan hyvinvointi- kertomuksen laatijat

Anna Koski, hyvinvointikoordinaattori

Hyte-työryhmä:

Anna Koski, pj. EPT, puheenjohtaja
Paula Pasanen-Aro, pj. MIETE
Tiina Salomäki, pj. NOOTTI
Sirpa Heikkilä, pj. APE
Sini Aalto, pj. TERLI
Pekka Mansikkamäki, pj. TURVALLISUUS
Sirpa Ellala, vanhustyön johtaja
Juha Liinavuori, vt. kehitysjohtaja

Kaupungin johtoryhmä:

Jarkko Sorvanto, kaupunginjohtaja
Matti Hursti, sivistysjohtaja
Minna Kekarainen, henkilöstöpäällikkö
Juha Liinavuori, talousjohtaja ja vs. kehitysjohtaja
Antti Pieviläinen, hallintopäällikkö
Pauli Piiparinen, kaupunkirakennejohtaja
Anne Santalahti, terveys- ja sosiaalijohtaja

9. Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2024 on hyväksytty Ylöjärven kaupunginhallituksessa 30.11.2020 ja kaupunginvaltuustossa 7.12.2020.

Lähteet

Dufva M., Hellström E., Hietaniemi T., Hämäläinen T., Ikäheimo H-P, Lähdemäki-Pekkinen J., Poussa L., Solovjew-Wartiovaara A., Vataja K., Wäyrynen A. 2020. Megatrendit koronan valossa. Sitran selvityksiä 171. Sitra, Helsinki.

Juhola, S., Lanki, T., Meriläinen, P., Kollanus, V., Groundstroem, F., Käyhkö, J., & Järvelä, M., (2020). Sopeutumisen suuntaviivat ilmastopolitiikassa. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2020.

Kestilä, L., Härmä, V., Rissanen, P. (toim.) 2020. Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, syyskuu 2020. Raportti 14 / 2020. THL.

Mäkelä, P. ym., 2020 Koronaepidemian vaikutukset suomalaisten alkoholinkulutukseen – kokonaisarvio kevään ja kesän 2020 muutoksista. Tutkimuksesta tiiviisti 30/2020. THL.

Pirkanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus. 2020. Pirkanmaan työllisyyskatsaus, syyskuu 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 - valtioneuvoston periaatepäätös.

TEA-viisari. Ylöjärvi 2020: kaikki sektorit. Osoitteessa <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?r=KUNTA980>

THL. 2019. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti 10/2019, 7.5.2019. THL

THL. 2019. Sairastavuusindeksi 2014–2016. Osoitteessa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138347/Tilastoraportti_THL_sairastavuusindeksi_2014-2016.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. Työllisyyskatsaus syyskuu 2020.

Liite

Lausuntopyyntö: Laaja hyvinvointikertomus 2021-2024, painopisteet ja tavoitteet

27.4.2020

Asukaslautakunta
Perusturvalautakunta
Sivistyslautakunta
Tekninen lautakunta
Vapaa-aikalautakunta
Ympäristölautakunta

Kuru-neuvosto
Viljakkala-neuvosto
lapsi- ja nuorisoneuvosto
mielenterveysneuvosto
vammaisneuvosto
vanhusneuvosto
nuorisovaltuusto
seuraparlamentti
Ylöjärven Yrittäjät ry.

Lausuntopyyntö: Laaja hyvinvointikertomus 2021-2024, painopisteet ja tavoitteet

Lakisääteinen laaja hyvinvointikertomus 2021-2024 on ollut valmisteilla kaupungissa vuoden 2020 alusta hyvinvointikoordinaattorin koordinoimana. Laajaan hyvinvointikertomukseen sisältyy hyvinvointisuunnitelma, jossa määritellään painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja seuranta koko kaupungin toiminnalle ylöjärveläisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ko. ajanjaksolla.

Valmisteluprosessi on nyt vaiheessa, jossa suunnitelman painopisteet ja tavoitteet on muodostettu. Valmistelussa on osallistettu laajasti kaupungin eri toimijoita, kumppaneita ja asukkaita. Lisäksi siinä on huomioitu kaupunkistrategia sekä tieto Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilasta.

Hyvinvointityön oikean kohdentumisen varmistamiseksi vuosina 2021-2024 lautakunnilta, neuvostoilta ja keskeisiltä sidosryhmiltä pyydetään lausuntoa ko. suuntaviivoista 18.6. mennessä.

Ehdotus painopisteiksi ja tavoitteiksi

Ehdotettuja painopisteitä vuosien 2021-2024 hyvinvointityön suuntaamiseksi on kolme, ja niitä sovelletaan kaikkiin ikäryhmiin. Painopisteitä koskevat tavoitteet on lueteltu kunkin painopisteen yhteydessä.

Painopiste 1): Hyvinvointia tukeva elinympäristö

- Palveluiden saatavuus
- Virkistys- ja viheralueista huolehtiminen
- Kulttuuriympäristöjen edistäminen
- Kuntalaisten turvallisuus

Painopiste 2): Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

- Perheiden tukeminen
- Järjestöjen ja vapaaehtoistyön mahdollisuudet
- Osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden torjuminen

Painopiste 3): Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

- Päihteettömyyden tukeminen
- Kestävän liikkumisen lisääminen
- Ilmastonmuutosta hillitsevät elintavat

Lausunnot 18.6. mennessä

Lausunnossa tulee ilmetä:

- Hyväksytäänkö kukin painopiste tavoitteineen vai ei.
- Mikäli painopistettä ei hyväksytä, lausunnonantajaa pyydetään täsmentämään, miten sitä pitäisi muuttaa.
- Lisäksi lausuntoon on mahdollista kirjata lyhyesti muut huomiot.

LHVK-prosessin jatko ja viimeistely

Lausuntokierroksen jälkeen valmisteluprosessi etenee toimenpiteiden, vastuutahojen ja seurantamittareiden määrittelyllä ko. painopisteiden ja tavoitteiden toteuttamiseksi. Laaja hyvinvointikertomus on tarkoitus käsitellä kaupunginhallituksessa 30.11. ja kaupunginvaltuustossa 7.12. Sen toimeenpano alkaa 1.1.2021.

Lausuntopyynnön vastaanottajien näkemys kaupungin hyvinvointityön kohdentamisesta tulevina vuosina on tärkeä. Siksi on toivottavaa, että poikkeusolojen keskelläkin mahdollisimman monella taholla on mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Ylöjärvellä, 27.4.2020

Hyvinvointikoordinaattori
Hyte-työryhmä
Ylöjärven kaupungin johtoryhmä